

### บทที่ 3

## ทรรศนะของกฤษฎณูรติที่มคอกการแกัปัญหาสังคม

### ปัญหาและการ แกัไขปัญหาสังคม

เนื่องจากมนุษย์ไม่อาจดำรงอยู่อย่างอิสระ แยกจากสรรพสิ่งจากมนุษย์ด้วยกัน จากความคิด ความเชื่อ เพราะมนุษย์ดำรงอยู่ในสัมพันธภาพ มีความเป็นเอกภาพ ปัญหาปัจเจกบุคคลไม่อาจแยกจากปัญหาสังคมได้ ปัญหาสังคมที่ดำรงอยู่ล้วนเกิดจากปัญหาปัจเจกบุคคลที่เป็นอยู่ โครงสร้างภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลเป็นที่มาของปัญหาต่างๆที่เป็นอยู่ในสังคม เช่น จากการแสวงหา อำนาจของมนุษย์ในปัจเจกบุคคล จากความหวาดกลัวจากความทะยานอยาก ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน ความรุนแรงและสงคราม จากความคิดความเชื่อที่ดำรงอยู่ในปัจเจกบุคคลนำมาซึ่งความขัดแย้ง คอสูกัน ระหว่างเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือความเชื่อของกลุ่มชนต่างๆ การแกัไขปัญหาสังคมต่างๆของเขา จึงโยงใยเกี่ยวพันกับปัญหาและการ แกัไขปัญหาปัจเจกบุคคลในบทที่ 2 เพื่อให้เห็นภาพของธรรมชาติของมนุษย์ชาติ ปัญหาและการ แกัไขปัญหาของมนุษย์ชาตินั้นคือ ผลงานทางความคิดที่เขาได้กล่าวถึงทั้งหมดได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น การแกัไขปัญหาสังคมของเขาจึงมีความจำเป็นต้อง ค้นคว้าถึงในบทนี้ เพื่อจะได้้นำเนื้อหาสำคัญในบทที่ 1, 2 และบทที่ 3 นี้ มาวิเคราะห์ เพื่อจะตอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ความวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

#### 1. ปัญหาศาสนา

"สิ่งที่เราเรียกว่าศาสนา เป็นเพียงความเชื่อในระบอบใดระบอบหนึ่ง รวมทั้งลัทธิพิธีกรรม ความลึกลับและการ เชื่อโชคลางต่างๆ แต่ละศาสนาก็จะมีคัมภีร์ที่ศักดิ์สิทธิ์ของตนเอง มีผู้เผยแผ่ พระและวิธีที่จะทำให้คนอื่นเชื่อหรือกลัว พวกเราส่วนใหญ่ต่างถูกกำหนดมาเช่นนี้ ซึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นการศึกษาศาสนา แต่เงื่อนไขอย่างนี้ ทำให้คนเราต่อต้านกันเอง ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ไม่เพียงแต่ในหมู่ผู้เชื่อถือศาสนาเดียวกันเองเท่านั้น แต่ยังต่อต้านคนที่เชื่อถือในศาสนาอื่นด้วย ถึงแม้ว่าทุกศาสนาจะยืนยันว่าพวกเขา นับถือในพระเจ้าและกล่าวว่า เราจะต้องรักซึ่งกันและกัน มันกลับสร้าง ความกลัวขึ้นภายใต้ลัทธิที่มีผลตอบแทนและการ ลงโทษ และ โศข

ลัทธิที่แข่งขันกันเอง จะสร้างความสงสัยและความขัดแย้งไม่มีสิ้นสุด”(1)

จากข้อความข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ศาสนาเป็นความเชื่อในระบบใดระบบหนึ่ง ทำให้เกิดความขัดแย้งแบ่งแยก การปฏิบัติศาสนาเพื่อหวังผลตอบแทนหรือหวาดกลัวการลงโทษซึ่งที่เราได้เคยกล่าวไว้ในบทก่อนๆแล้ว จะทำให้คนเราคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของความหวาดกลัวต่างๆ ปัญหาทางศาสนาจึงเกิดขึ้น เนื่องจากถูกปลุกฝังด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา จึงทำให้เกิดการเจือชาต่อการตั้งคำถามหรือสงสัยต่างๆ อันนำไปสู่ความเชื่อมั่นแบบลัทธิอื่นใด ใครงสงสัยต่อพฤติกรรมทางศาสนา ความเชื่อทางศาสนาก็หวาดกลัวต่อผลที่จะได้รับ ดังเช่น

“สิ่งที่เราเรียกว่าการฝึกฝนทางศาสนา ไม่สนับสนุนให้มีการถามคำถามและสงสัย แต่เมื่อเราร้องคำถามถึงคุณค่าที่แท้จริงที่สังคมและศาสนาต่างให้แก่เรา เมื่อนั้นเราเริ่มค้นพบว่าอะไรคือสิ่งจะ”(2)

เขายังเปรียบเทียบความเชื่อในอุดมการณ์ทางศาสนาหรือลัทธิอื่นใด ต่างๆทางศาสนาว่า เป็นเสมือนลูกที่ผู้เชื่อต่างถูกจองจำ ดังนี้

“พวกเราเป็นนักโทษของอุดมคติทางศาสนาและข้อสรุปที่ตายตัว การเป็นชาวคาทอลิก ชาวฮินดู ชาวพุทธ และอื่นๆ ตลอดจนผู้รู้ต่างๆ ด้วยประเพณีและอุดมคติของพวกเขา ก็คือ การเป็นนักโทษของอุดมคติเหล่านั้นนั่นเอง”(3)

เมื่อทุกคนต่างถูกจองจำในความเชื่อ จึงทำให้เกิดการแบ่งแยก แม้ว่าศาสนาจะสอนให้คนเรารักและเมตตาต่อกัน แต่การทำให้เกิดการแบ่งแยกออกจากกัน อคติระหว่างกลุ่มและระหว่างกลุ่มความเชื่อที่แตกต่างกัน อาจนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อปัจจัยแห่งสงคราม ขึ้นได้ ดังเขากล่าวไว้ว่า

(1) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, แปลโดยนวลคำ จันทา, (กรุงเทพฯ, เซนต์เตอร์พับลิเคชั่น), 2527 หน้า 42.

(2) เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

(3) J.Krishnamurti, The Wholeness of Life, (London: Happer&Row, publisher), 1979, p.192.

"ไม่มีศาสนาใดช่วยยุติสงครามได้ ตรงกันข้าม กลับมีส่วนช่วยเกื้อกูล ช่วยอำนาจอชให้แก่เครื่องมือผลาญชีวิต ศาสนาทุกศาสนามีส่วนแบ่งแยกผู้คนออกจากกัน"(4)

ความคิดได้สร้างศาสนาขึ้นมา การจัดการเกี่ยวกับศาสนาที่เป็นอยู่ในโลกนี้ล้วนเป็นผลมาจากความคิด ดังเช่น "ความคิดได้ประดิษฐ์สร้างศาสนาขึ้นมา การจัดการเกี่ยวกับศาสนาที่เป็นอยู่ในโลกนี้ ล้วนเป็นผลมาจากความคิด"(5) "โครงสร้างต่างๆของพวกเรา สิ่งคมทั้งหมคของพวกเรา ศาสนาทั้งหมดของเรา วัฒนธรรมทั้งหมดของเรา ล้วนมีรากฐานจากความคิดและความคิดพูดว่า ฉันไม่สามารถทำอะไรอย่างนี้ ฉะนั้นอำนาจภายนอกจึงจำเป็นต้องเข้ามาเปลี่ยนตัวฉัน"(6)

"ความคิดได้สร้างสิ่งที่สับสนไร้ระเบียบขึ้น"(7)

จากข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ศาสนา ความเชื่อต่างๆที่มีลักษณะขัดแย้งแบ่งแยก ก่อให้เกิดปัญหาต่างนั้เป็นผลมาจากความคิด "แม้ว่ามีทกกล่าวว่ ความคิดนั้นจำกัดคับแคบ แต่มีสิ่งอื่นที่อยู่เหนือความคิด ยิ่งใหญ่กว่าความคิด เช่น อาตมัน พรหมมัน วิญญาณ หรือสิ่งอื่นที่ทำให้ความคิดสงบลงได้ แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของความคิดนั่นเอง"(8)

"พระเจ้าในความเข้าใจของกฤษณะ เป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นถึงผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่า แม้จะโยงถึงสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า กว้างขวางกว่า เป็นการสร้างเงื่อนไขแก่ชีวิต จิตสำนึกถูกแบ่งแยกเป็นตัวตนและไม่ใช้ตัวตนอยู่นั่นเอง"(9)

(4) กฤษณะมุติ, บันทึกของกฤษณะมุติ, แปลโดยพจนา จันทรสันติ, (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง), 2527, หน้า 78

(5) J.Krishnamurti, The Network of Thought, p.17.

(6) J.Krishnamurti, The Wholeness of Life, p.71.

(7) Ibid.

(8) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.463.

(9) Dr.R.K. Shringy, The Philosophy of J.Krishnamurti, p.338.

แล้วทำไมเราจึงเชื่อในพระเจ้า กฤษณมูรติให้ข้อสังเกตว่า "เพราะว่าพวกเราได้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับพวกเราเป็นช่วงๆ เปลี่ยนแปลง อยู่ในภาวะถูกทำลาย กำลัง เดินไปสู่จุดจบ ไม่ว่าจะเป็นความคิดของเรา ความรู้สึกของเรา การดำรงอยู่ของเราและพวกเราคือต้องการบางสิ่งที่มีมั่นคงถาวร เป็นลักษณะที่สุด แม้ว่าจะสร้างสิ่งที่มีมั่นคงขึ้นมาในตัวเราที่เรียกว่าจิตวิญญาณ อากัมน์ หรืออื่นๆที่เราชอบ หรือคาดหวังความต้องการเพื่อความมั่นคง เป็นในรูปของอุดมคติซึ่งเราเรียกว่าพระเจ้า"(10)

ก็คือความหวังความต้องการที่จะแสวงหาความมั่นคงนั่นเอง สิ่งต่างๆที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้เราเป็นผู้สร้างขึ้นมา นั่นเอง คือ ความคิดเป็นผู้สร้างขึ้นมา ก็คือส่วนหนึ่งของความคิดตั้งบทซำงตันที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว

แม้การพูดว่า "เราต้องการ มีในชาติหน้า" ชาติหน้าจะสมบูรณ์ความต้องการ จะมีเวลาและอวกาศมาทำให้เราสมบูรณ์ขึ้น ความเชื่อแบบนี้เป็นการหนีจากข้อเท็จจริงที่เป็อยู่ันเอง เช่น "จะมีชาติหน้า คุณต้องการ ชาติหน้า คุณก็จะต้องการ กาลเวลาและอวกาศ ทำให้คุณสมบูรณ์ขึ้น ดังนั้น ความเชื่อของคุณนั้นคือ การหนีจากข้อเท็จจริง"(11)

การพยายามหนีจากข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ ก็จะเกิดความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่กับสิ่งที่ควร เป็น ดังในบทที่ 2 ได้เคยกล่าวไว้เช่นกัน ซึ่งเป็นการ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาขึ้นมา

ฉะนั้นในรูปของศาสนาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความหวังผลตอบแทน กลัวการ ลงโทษ อันเป็นผลของความคิดที่สร้างขึ้นมา ล้วนนำมาซึ่งความขัดแย้งแบ่งแยกสับสน เป็นปัญหาของศาสนาที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เมื่อเป็นอย่างนี้ กฤษณมูรติจึง เสนอทางแก้และกล่าวถึง ศาสนาที่แท้จริงว่า เป็นอย่างไร ?

การ แก้ปัญหาและศาสนา ตามภรร ณะของกฤษณมูรติ

จากคำพูดของเขา

(10) Dr.R.K. Shringy, op.cit., p.339.

(11) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.204.

"เนื่องจากศาสนาที่แท้จริงมิใช่กลุ่มความเชื่อหรือความกลัว ถ้าหากเราสามารถปล่อยให้เกิดขึ้นมาโดยปราศจากสิ่งที่กีดขวางในจิตใจเหล่านี้ บางทีเมื่อเราโตเป็นผู้ใหญ่ แล้วเราอาจจะเริ่มค้นคว้าข้อสงสัยถึงธรรมชาติ ความเป็นจริงของพระเจ้า นั่นคือเหตุผลที่ว่า ทำไมให้การศึกษากับเด็ก การหยั่งลึกเข้าไปภายใน และความเข้าใจในตนเอง จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น"(12)

จะเห็นได้ว่า ศาสนาที่แท้จริงมิใช่กลุ่มความเชื่อ ความหวังและความกลัวต่างๆ ดูเหมือนว่า ความเชื่อเหล่านี้จะเป็นเครื่องกีดขวางในจิตใจเสียอีก มีบางคนที่เขากล่าวว่า

"จุดมุ่งหมายเพียงหนึ่งเดียวของศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงในตัวมนุษย์ แต่ความรู้หาใช่เครื่องมือที่สามารถเปลี่ยนแปลงมนุษย์ได้ไม่ ความรู้เป็นเพียงเค้าโครงของความคิด เป็นเพียงการ คอภยวิชีชากร ของสิ่งที่รู้เท่านั้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงก็เป็นเพียงเพิ่มพูนชั้นอาศัยหนทางความคิดไม่สามารถเข้าถึงเสรีภาพ ไม่สามารถเข้าถึงโดยอาศัยสิ่งที่รู้"(13)

ตอนนี้ ความรู้คือเค้าโครงของความคิด ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ได้ การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์เป็นจุดมุ่งหมายของศาสนา ฉะนั้นศาสนาที่เป็นสัจจะ ต้องไม่ถูกควบคุมกำหนด หรือแทรกแซงโดยความคิด ดังเช่น

"คำว่าศาสนา หมายถึง การรวมพลังงานทั้งหมดซึ่งสามารถที่จะค้นหา หรือสืบค้น สัจจธรรมได้ ในการสืบค้นนี้ มิใช่การถูกกำหนดโดยความคิดใดๆ"(14) "เพราะความเชื่อใดๆ ก็คือความคิด ความรู้ใดๆ ก็คือความคิด ไม่สามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ได้ ดังนั้นจึงหมายถึงการรวมพลังงานทั้งหมดนี้ เพื่อค้นหาแหล่งของความคิด ข้อจำกัดของมันและหลุดพ้นจากมัน"(15)

มีบางประโยคที่เขากล่าวดังนี้

(12) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 44.

(13) กฤษณมูรติ, บันทึกของกฤษณมูรติ, หน้า 47.

(14) J.Krishnamurti, Truth and Actuality, p.145.

(15) Ibid, p.55.

"หากเรา ต้องการความจำกัดของความคิด และอะไรที่เป็นความสามารถของมัน ความไกลที่มันสามารถไป และใส่ใจทั้งหมดของความคิด จึงไม่ทะลักเกินมาในความเป็นจริง ซึ่งไม่มี ที่ให้ความคิดอยู่นั่นเอง"(16)

จะเห็นได้ว่า ในการใส่ใจทั้งหมดต่อความคิดนั้น มิได้หมายถึง การ เจาะเข้าไปใน สัจธรรมที่ไม่มีความคิดอยู่ด้วย คือมิได้หลีกเลี่ยงจากความคิดที่เป็นอยู่ หากเป็นการใส่ใจ เข้าใจ ถึงแหล่ง เกิด ข้อจำกัด ความสามารถที่ความคิดเป็นอยู่นั่นเอง โดยทั้งหมด

"เมื่อศาสนาไม่ใช่ความเชื่อใดๆที่ตายตัว หรือสิ่งพิเศษอื่นๆ ไม่ใช่การปลุกฝังให้คนเป็น อิสระ หลุดพ้น ซึ่งเป็นการ แสดงออกของตัวตน ศาสนาจึง เป็นวิถีชีวิต มันคือการ เข้าใจสัจธรรม ซึ่งไม่ใช่เป็นความมุ่งหวังของจิต"(17)

ศาสนาเป็นวิถีชีวิต การ เข้าใจสัจธรรม ไม่ได้เกิดจากความต้องการ ของจิต (ซึ่งก็คือความคิดได้สร้างขึ้น) ตามธรรมชาติของเขา แม้ไม่มีการ แบ่งแยกภายในและภายนอก แต่ ต้องแจ่มชัดว่าคนต้อง เข้าใจอิสระ ภาพภายในก่อนอื่น "เพราะปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการ เมือง สังคม เศรษฐกิจ บุคคล ตลอดจนปัญหาทางศาสนา ล้วนเป็นผลมาจากภายใน ปัญหาศีลธรรม ถ้า ไม่แก้ที่ศูนย์กลางของปัญหา ปัญหาอื่นจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งยุ่งเหยิง"(18)

จะเห็นได้ว่า การ แก้ปัญหาทางศาสนาอันเป็นผลมาจากความเชื่อ อันเป็นความคิด ได้ ทำให้เกิดขึ้น ต้องแก้ที่ภายในก่อนคือ ปัญหาความคิด ต้องเข้าใจกระบวนการทั้งหมดของความคิด และหลุดพ้นจากมัน คือมีอิสระ ภาพภายในนั่นเอง

ซึ่งก็คือจะต้องใส่ใจต่อกระบวนการความคิดทั้งหมด จึงจะเข้าใจกระบวนการความคิดทั้งหมด ก็คืออิสระ ภาพภายในนั่นเอง เป็นการ เปลี่ยนแปลงภายในตัวมนุษย์ถึงจุดมุ่งหมายของศาสนา

(16) J.Krishnamurti, Truth and Actuality, p.145.

(17) Dr.R.K. Shringy, op.cit., p.339.

(18) Krishnamurti, Talk and Dialogues, Saanen, 1986, p.19.



## 1. ปิดทนาการ ศึกษา

"สิ่งที่เรียกกันว่า การ ศึกษาทุกวันนี้เป็นเพียงการ สะสมข้อมูล และความรู้จากหนังสือ ซึ่งใ้เราอ่านหนังสือออกก็ทำได้ การ ศึกษาเช่นนี้ ทำให้เรารู้จักวิธีนี้จากตัวเองได้แบบเนียน และก็เหมือนกับทางหนีทุกทางจะทำให้เรา ทุกข์มากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความขัดแย้งและความ สับสนเหล่านี้ เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ผิดๆของตัวเราเองกับคนอื่น กับสิ่งของต่างๆ และ ความกึกก้องหลาย การ เรียนรู้ชนิดนี้เพียงอย่างเดียว การ สะสมข้อเท็จจริง และการ ผิดค้นห้กษะ มีแต่จะทำให้ก้นเรา จมอยู่ในความวุ่นวาย และทำลายล้างกัน จนกว่าเราจะเข้าใจความสัมพันธ์ อันนั้นและเปลี่ยนแปลงมันเสีย"(19)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า กฤษณะมองเห็นว่า การ ศึกษาปัจจุ บันเน้นทางค่านเทคนิค และสะสมข้อมูล ซึ่งช่วยในการ หลีกหนีจากตัวเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งสับสนเป็นทุกข์ ดัง เขา กล่าวว่

"ความรู้ทางค่านวิชาการ ไม่ว่าจะจำเป็นแค่ไหน ไม่สามารถ แก้ไขแรงกดดัน และความ ขัดแย้งภายในค่านจิตใจไว้ได้เลย และเป็นเพราะ มีความรู้ทางค่านวิชาการ โดยปราศจากความ เข้าใจในขบวนการทั้งหมดของชีวิตนั่นเอง"(20)

นั่นก็คือ การ ศึกษาที่เน้นความรู้ทางค่านวิชา แม้จำเป็นแต่ไม่สามารถ ที่จะเข้าใจขบวนการ ทั้งหมดของชีวิตได้ จึงไม่สามารถ แก้ไขความขัดแย้งแรงกดดันทางค่านจิตใจได้ ต่อขบวนการ ทั้งหมดของชีวิตนั้น เขายังมีความเห็นว่า

"การ ไปเน้นความสามารถเพียงเพราะ ต้องการ ความมั่นคงทางใจนั้น ก็คือการ ปฏิเสธ ความสมบูรณ์ของชีวิตนั่นเอง เราไม่สามารถ ทานายสิ่งทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในชีวิตได้ เราต้อง ประสบเหตุการณ์ใหม่ๆเสมอไปในแต่ละช่วง แต่เราก็กลัวในสิ่งที่ยังไม่รู้ ดังนั้น เราจึงได้สร้าง ส่วนที่เราจะหาความมั่นคงทางจิตใจให้กับตัวเอง ในรูปของระบบวิชาการ และความเชื่อต่างๆ ทราบใดที่เรา ยังแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ เราก็ไม่มีวันเข้าใจขบวนการ ทั้งหมดของชีวิต"(21)

(19) กฤษณะมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 13.

(20) เรื่องเดียวกัน, หน้า 15

(21) เรื่องเดียวกัน, หน้า 17

จะเห็นได้ว่า เนื่องจากเราประสบกับความไม่มั่นคงทางจิตใจ จึงแสวงหาความมั่นคง โดยการศึกษา เน้นความสามารถ ระบบวิชาการ และความเชื่อ แต่ยิ่งแสวงหาความมั่นคงด้วยวิธีการใด ๆ เราก็จะไม่สามารถเข้าใจขบวนการทั้งหมดของชีวิตได้ ยังมีข้อความบางตอนกล่าวไว้ ดังนี้คือ

"อุคมคตินั้นไม่ควร จะมีอยู่ในการศึกษา เพราะมันทำให้เราเข้าใจสภาพความเป็นจริงของเราไม่ได้ แน่นนอนเราจะตระหนักกับสิ่งที่กำลังเป็นอยู่ได้ ก็คือเมื่อเราไม่หนีไปเชื่อในอนาคต หนีไปหวังในอนาคต การทรมานตัวเองด้วยอุคมคติ ซึ่งให้เห็นถึงความเจือชาของจิตใจ และประณตนาที่จะหนีจากปัจจุบัน"(22)

จากการแสวงหาความมั่นคงด้วยระบบวิชาการ และความเชื่อต่างๆ ความหวัง ความเชื่อในอนาคต เกิดลักษณะอุคมคติของการศึกษาขึ้น แต่อุคมคตินี้ก็ถูกมองเห็นว่า จะทำให้เราไม่สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริงได้ เพราะจิตประณตนาที่จะหนีปัจจุบัน จิตจึงเจือชา เมื่อคนเราพยายามหนีก็ไม่สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ที่เราถูกกำหนดด้วยอิทธิพลของสภาพแวดล้อม จึงไม่สามารถทำลายเงื่อนไขที่เป็นอยู่ได้ การศึกษาจึงไม่ใช่ส่วนทั้งหมดดังที่เขาเรียกว่า

"การศึกษาดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ไม่ได้ส่งเสริมให้เข้าใจแนวโน้ม และอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่ตกทอดกันมาเลย ซึ่งเป็นตัวกำหนด จิตใจและความรู้สึกให้มีความหวาดกลัว ดังนั้นมันไม่ช่วยให้เราทำลายเงื่อนไขเหล่านี้ และเอื้อให้มนุษย์ที่สมบูรณ์เลย การศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามที่เกี่ยวข้องอยู่แค่ส่วนหนึ่งส่วนใดซึ่งไม่ใช่ส่วนทั้งหมด จะนำมาซึ่งความขัดแย้งและความทุกข์ที่เพิ่มขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้"(23)

นอกจากจะกล่าวว่า อุคมคติทางการศึกษาเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งการไม่เข้าใจข้อเท็จจริงแล้ว ยังมีระบบการ เสนอรางวัลและการลงโทษเข้ามาในระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดความหวาดกลัวการเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง เมื่อมีการเห็นแก่ตัว การขัดแย้งแก่งแย่งแข่งขันก็จะตามมา การบังคับให้เด็กทำตามไม่ว่าโดยวิธีใด ล้วนนำมาซึ่งความขัดแย้ง และหวาดกลัว จิตของเด็กจะเจือชา ดังที่กฤษณะได้กล่าวว่า

(22) กฤษณะคุติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า19-20.

(23) เรื่องเดียวกัน, หน้า29.



"การ บังคับก่อให้เกิดความขัดแย้ง และความกลัว การให้ รางวัลและการ ลงโทษในรูป แบบใดๆ มีแต่จะทำให้จิตใจเป็นทาสของความเฉื่อยชา"(24)

"การ ให้ รางวัลและการ ลง โทษสำหรับการ กระทำใดๆ เพียงแต่ทำให้ความเห็นแก่ตัวรุนแรงขึ้น และเพียงการ เสนอ รางวัลเขาหรือขู่ว่าจะลง โทษเขา เราก็กำลังทำให้เด็กยอมหับ และ เกิดความกลัว"(25)

ผลของการ ศึกษาที่ล้มเหลวเขาเห็นว่า ทำให้เกิดสงคราม และการ แก้อิโดยเอาระบบ ทางการศึกษาหนึ่งมาแทนอีก ระบบหนึ่งนั้น ไร้ประโยชน์ ดัง เขาได้กล่าวว่า

"ท่านทั้งหลายยอมทราบอยู่ดีแล้วว่า ทั่วโลก การ ศึกษาล้มเหลว เพราะมันทำให้เกิด สงครามใหญ่ ทำลายล้างได้มโหฬาร ขึ้นแล้ว 2 ครั้งในประวัติศาสตร์ และเมื่อการศึกษาล้มเหลว เช่นนี้การทำโดยเอาระบบการศึกษาหนึ่งมาแทนอีก ระบบหนึ่งนั้นในความคิดของผม จะไร้ประโยชน์ โดยสิ้นเชิง"(26)

ฉะนั้นแล้ว เห็นได้ว่าการ ศึกษาปัจจุบัน เขาเห็นว่าล้มเหลว การ เน้นความสามารถ ด้านเทคนิคและการ สะสมข้อมูลวิชาการ อุดมคติทางการ ศึกษา การ เสนอ รางวัลและการ ลงโทษ นำมาซึ่งการ ไม่เข้าใจสภาพที่เป็นอยู่จริง หนีจากสิ่งที่เป็นอยู่ ไม่สามารถ หลุดจากเงื่อนไขที่เป็น อยู่ ทำให้เกิดความหวาดกลัว ขัดแย้ง จิตเฉื่อยชาอมหับ และเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง นำมาซึ่ง การ เกิดสงครามที่เกิดขึ้นแล้วในประวัติศาสตร์ การ แก้ปัญหาการศึกษาที่พยายามเอาระบบหนึ่ง มาแทนระบบที่มีอยู่เขาเห็นว่า ไร้ประโยชน์แล้ว เขาเสนอการ แก้ไขปัญหาการศึกษาที่ล้มเหลวนี้ อย่างไร ?

#### การ แก้ปัญหาการศึกษา

"การศึกษาที่ถูกต้องหมายถึง การ ตื่นตัวของปัญญา ปัญญาที่นำมาซึ่งความมีระเบียบ ไม่ไขว่คว้า การ ศึกษาที่ถูกต้องหมายถึง ความรู้ในตัวตน"(27)

(24) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 34.

(25) เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

(36) กฤษณมูรติ, ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการศึกษา, อินเดียน, 13 มีนาคม, 1950(2493),

(27) Dr.R.K, Shringy, op.cit., p.324.

จากข้อความข้างต้นนี้ การศึกษาที่ถูกต้องตามความเห็นของเขว หมายถึง การตื่นตัวของปัญญา หมายถึงปัญญาที่ทำให้เกิดระเบียบ แต่ไม่ใช่วินัย เพราะวินัยนั้นหมายถึง การบังคับในรูปแบบต่างๆ ให้คนต้องทำตามซึ่งทำให้เกิดความกลัว และความขัดแย้งนั้นคือปัญหานั้นเอง เขาเห็นว่าการศึกษาที่ถูกต้อง เป็นการศึกษาในตัวคน ดังเขากล่าวเกี่ยวกับการรู้ในตัวคน ดังนี้คือ

"การ ใ้รับการ ศึกษาที่ถูกต้องนั้น เธอต้องเข้าใจตนเอง เธอต้องเรียนรู้ตัวเองไปเรื่อยๆ เมื่อใดที่เธอหยุดการ เรียนรู้ ชีวิตเริ่มน่าเกลียดและโศกเศร้า ปราศจากความหวัง และความรักเธอย่อมไม่มีการ ศึกษาที่ถูกต้อง"(28)

การ เรียนรู้ตัวเองนั้น กฤษณะหมายความว่า การ เข้าใจและเข้าใจนั้นก็คือการ ใส่ใจ โดยไม่มีการ เลือก การ เรียนรู้ยังหมายถึงการรับรู้ที่ไม่ใช่สำนึกแห่งตัวคนซึ่งก็คือ เกี่ยวพันกับ ขบวนการทางความคิด ประสพการณ์ การ เรียนรู้ยังหมายถึงการดูและการ เห็น โดยปราศจากความจดจำ ดังข้อความที่อ้างอิงไว้ดังนี้

"การ เรียนรู้ คือการ เข้าใจ การ เข้าใจคือ การ ใส่ใจโดยไม่มีการ เลือก การ เรียนรู้ สำหรับเขา หมายถึง การรับรู้ที่ไม่ใช่สำนึกแห่งตัวคน ซึ่งหมายถึง การปราศจากการรบกวนของความคิด ปราศจากกระบวนการ ของความคิดอุคคคติ ปราศจากชื่อ และปราศจากความจำเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การ เรียนรู้คือการ มอง และการ เห็นโดยปราศจากการระลึกได้จำได้"(29)

"การรับรู้ที่ไม่ใช่สำนึกแห่งตัวคนนั้น เป็นความคิดรวบยอด ที่กฤษณะเขาหมายถึงไม่ใช่กระบวนการอ้างเหตุผล ทั้งโดยอนุมานจากเฉพาะไปสู่ทั่วไป และจากทั่วไปมาสู่เฉพาะ คือไม่อยู่ในข่ายการอ้างเหตุผลใดๆเป็น ลักษณะที่โดยทันทีทันใดคือ ปัจจุบันนั่นเอง"(30)

(28) กฤษณมูรติ, สัจจะแห่งชีวิต, หน้า 13.

(29) Dr.R.K. Shringy, *op.cit.*, p.209.

(3) *Ibid*, p.210.

เขายังกล่าวถึงการ เรียนรู้ 2 ชนิดที่เป็นอยู่นี้ว่า "หนึ่งคือการ จดจำอะไรที่ถูกสอนและ สิ่งที่เกิดขึ้นจากความจดจำซึ่งพวกเรา เรียกว่า การ เรียนรู้ การ เรียนรู้ อีกประเภทหนึ่งคือ การ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่สะสมมันในฐานะของความจำ"(31)

จะเห็นได้ว่า การ เรียนรู้ เป็นการ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่สะสมเป็นความจำ เป็นการ เรียนรู้ที่ เขาเสนอต่างจากการ เรียนรู้ที่จดจำและผ่านความจำไปสิ่งเกิด การ เรียนรู้ตัวเองจึงเป็นการ เรียน รู้ที่สิ่งเกิด ไม่สะสมเป็นความจำ ซึ่งก็คือการ ใส่ใจโดยไม่มีการ เลือกใจ และ การ ใส่ใจต่อตัวเอง โดยไม่มีแรงจูงใจ ไม่มีจุดจบจากขณะหนึ่งไปสู่ขณะหนึ่ง ก็เป็นความรู้ในตัวคนนั่นเอง คงได้เคย กล่าวไว้แล้วในเรื่องสมาธิ ฉะนั้นการศึกษาที่ถูกต้องเป็นการ เรียนรู้ในตัวคน เป็นความรู้ในตัวคน เป็นปัญญา (คงได้กล่าวถึงปัญญาแล้วในบทก่อน) ก็เป็นการ ใส่ใจโดยไม่มีการ เลือกใจ เป็นความ เข้าใจ

"การศึกษาที่ถูกต้องนั้น ควร จะสนับสนุนให้มีการ ศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการ หรือมา กับหาทางบรรลุถึงบางสิ่งที่สำคัญมากต่อชีวิต มันควร ช่วยมนุษย์ให้ได้ประ สบกับขบวนการ ทั้งหมดของ ชีวิต"(32)

จากข้อความนี้แสดงว่าเรามีได้ปฏิเสธการศึกษาทางด้านวิชาการ เลยทีเดียว ไม่ได้ให้ ความสำคัญด้านวิชาการ อย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องสนใจช่วยมนุษย์ให้ได้พบกับกระบวนการ ทั้งหมด ของชีวิต ฤๅขณะเขากล่าวว่า "การศึกษาไม่ใช่เพียงแค่การรับรู้ สะสมและนำข้อเท็จจริงมาทำ ให้สัมพันธ์กันเท่านั้น มันคือการ เข้าใจสาระสำคัญของชีวิตให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน"(33)

นอกจากนี้ เขายังเน้นถึงผู้สอน ต้องมีความสำนึกในความต้องการ สิ่งที่ดี ...คืออย่าง ไร? คงเขากล่าวว่า

"ถ้าเรา จำต้องสอนเด็กหนุ่มสาว ในตัวเราเองต้องสำนึกในความต้องการ สิ่งที่ดี ความ ดีไม่ใช่ข้อคมคติ ความดีต้องเป็นทั้งหมด มีความเต็มเปี่ยม ปราศจากความกลัว ไม่สับสน สิ่งเหล่านี้

(31) J.Krishnamurti, The Wholeness of Life, p.202.

(32) ฤๅชฌมฺร คิ, สาร ะสำคัญของชีวิต, หน้า 17.

(33) เรื่องเดียวกัน, หน้า 8

ไม่ใช่อุคมคติ มันเป็นข้อเท็จจริง เราจะอยู่กับข้อเท็จจริง และทำให้เกิดคนคิดวิถีทางการศึกษาได้หรือไม่?"(34)

จะเห็นได้ว่า ทรรศนะเกี่ยวกับข้อเท็จจริงไม่ใช่อุคมคติ ทรรศนะทั้งหมดเต็มเปี่ยม ซึ่งเขานำมาเชื่อมโยงกับความศรัทธาการศึกษาทำให้เกิด และผู้สอนควรสำนึกก่อนด้วย

"หน้าที่ของการศึกษาคือ สร้างมนุษย์ซึ่งมีความสมบูรณ์และมีสติปัญญา"(35)

"บทบาทการศึกษาก็คือ การสร้างคุณค่าใหม่ขึ้นมาไม่ใช่ทำให้เพียงปลูกฝังคุณค่าเดิมที่มีอยู่ แล้วลงไปใจของนักเรียน ซึ่งเป็นเพียงการกำหนดเงื่อนไขให้กับเด็กเท่านั้น โดยไม่ได้ปลูกเร้าให้เด็กเกิดสติปัญญาแต่อย่างใด"(36)

"การทำความเข้าใจเด็กดังที่เขาเป็นอยู่จริง ไม่ใช่สิ่งที่ชาควรจะเป็น ถ้าหากผมต้องการทำความเข้าใจเด็กคนหนึ่ง ผมต้องไม่มีอุคมคติอยู่แล้วว่าเด็กคนนั้นควรเป็นอะไร การทำความเข้าใจเด็ก ผมต้องเรียนรู้เด็กดังที่เขาเป็นอยู่จริง แต่การใส่เด็กลงไปกรอบของอุคมคติคือการบีบให้เด็กทำตามรูปแบบใครรูปแบบหนึ่ง ไม่ว่าจะเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ก็ตามที่ และผลที่เกิดขึ้นคือเด็กจะตกอยู่ในภาวะขัดแย้งกับอุคมคตินั้นตลอดไป หรือไม่ก็ทำตนให้เป็นไปตามอุคมคติจนไม่เป็นผู้เป็นคน และทำตนอย่างเครื่องจักรกล ไม่มีสติปัญญาแต่อย่างใด"(37)

จากข้อความข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า การสอนให้เด็กมีสติปัญญานั้นมิใช่การเอารูปแบบ หรืออุคมคติใดเข้ามาเข้าใจเด็ก มากำหนดให้เด็กทำตาม ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดขัดแย้งหรือไม่ก็ยอมตาม จิตเจือยชา -คล้ายเครื่องจักร นั่นก็คือ

(34) ฤกษ์มรรตติ, "ว่าด้วยการศึกษา" บรรยายที่ บล๊อคควูดปาร์ค ประเทศอังกฤษ สิงหาคม 1979.

(35) ฤกษ์มรรตติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 9.

(36) ฤกษ์มรรตติ, "ว่าด้วยการศึกษา" บรรยายที่ ธรรมเทศาอินเดีย 13 มีนาคม 1950

(37) อ้างถึงแล้ว, หน้า

"หน้าที่ของนักการศึกษาคือ การ ช่วยเด็กเหล่านี้ให้หลุดพ้นจากรูปแบบซึ่งก็คือ การ เป็นอิสระจากการ ใฝ่สะสม และเสาะแสวงหาอำนาจ"(38)

"การศึกษาที่ถูกต้องยังรวมถึงการ เพาะเสรีภาพ และสติปัญญาซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยการ บังคับในรูปแบบใดๆ เพราะมันจะทวีให้เกิดความกลัว"(39)

"รูปแบบก็คือ สิ่งที่มากำหนดสิ่งที่เป็นอยู่ สำหรับการ เรียนรู้สิ่งที่เป็นอยู่ จะถูกปฏิเสธ ไปเมื่อมีรูปแบบของอะไรก็ตาม และอะไรเลย เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย"(40) ฉะนั้นการ เป็นอิสระ จากรูปแบบต่างๆจึงมีความจำเป็น

"จุดประสงค์" ของการศึกษาก็คือปลุกฝังความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ไม่เพียงแต่ระหว่าง บัณฑิตบุคคลด้วยกันเท่านั้น แต่ยังระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมด้วย และนั่นก็คือ เหตุที่ว่าทำไม เนื้อหาของการ ศึกษา จึงควร จะช่วยให้ปัจเจกบุคคลเข้าใจขอบเขตทางจิตใจของตนเองก่อนอื่น"(41)

"ระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการ ศึกษาหรือการเมือง จะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างลึกลับ ไม่มีสาเหตุ แต่มันจะเปลี่ยนเมื่อเราเริ่มต้นการ เปลี่ยนแปลงที่ตัวเรา บัณฑิตบุคคลมีความสำคัญ มากที่สุด ไม่ใช่ทั้งระบบ ทรานซิสต์ที่ปัจเจกบุคคลยังไม่เข้าใจตนเองอย่างดั่งแท้ ก็จะไม่มีระบบ ไหนๆ ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายซ้ายหรือขวา สามารถนำความเป็นระเบียบและสันติสุขมาสู่โลกได้"(42)

(38) กฤษณมูรติ, สัจจะแห่งชีวิต, หน้า 24.

(39) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 36.

(40) J.Krishnamurti, The Second Penguin Krishnamurti Reader, p. 224.

(41) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 31.

(42) เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

จากข้อความข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาหรือสังคมจะต้อง เริ่มต้นที่ปัจเจกบุคคลก่อน คือ การเข้าใจจิตใจตนเองอย่างถ่องแท้ก่อน การเข้าใจตนเอง อย่างนี้เป็นสติปัญญานั้นเอง มีข้อนำสิ่ง เหตุเกี่ยวกับการใช้ด้วยคำบางตอนของเขา กล่าวคือ

"การศึกษาที่ถูกต้องเกิดขึ้นจากการ ผูกอบรม เรื่องความรู้สึกละเอียดอ่อน

การ มีความรู้สึกละเอียดอ่อนคือความรู้สึกถึงความรัก มันเป็นการรับรู้ถึงความงาม ความน่าเกลียดและการ ผูกอบรม"(43)

"คำว่า ปลุกฝัง เป็นคำที่ไม่ดีนัก แต่เนื่องจากเราใช้ใช้มันมาแล้ว เราก็จะใช้มัน ต่อไป ความรู้สึกละเอียดอ่อนไม่ใช่สิ่งที่จะผูกอบรมกันได้ มันไม่ใช่เลยกับการ แคบอกเด็กฯให้สิ่ง เกตุ คุุธรรมชาติ หรืออ่านบทกวี และสิ่งทั้งหมดเหล่านี้ แต่ถ้าตัวของตนเองมีความรู้สึกละเอียดอ่อนต่อ ความงาม และความน่าเกลียด ถ้าในตัวคุณเองมีความอ่อนโยน โดย ความรัก คุณไม่คิดหรือว่า คุณจะ สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนของคุณมีความรักได้"(44)

การปลุกฝังความรักความละเอียดอ่อนแก่เด็กนั้น ตัวเราเองต้องมีความละเอียดอ่อน ด้วย ไม่ใช่เพียงแคบอกให้เด็กดู เด็กสังเกตอย่างเฉียว ฯลฯ ต่อการปลุกฝัง ผูกอบรม ซึ่งเรา บอกว่า ความละเอียดอ่อนฝึกกันไม่ได้ แต่เขาใช้ดูเหมือนซัดกัน ความจริงเขาใช้ในแง่การ ปลุกฝัง ผูกอบรม ไม่ใช่สั่งให้เด็กทำให้เด็กดู และตัวเองต้องมีความรู้สึกละเอียดอ่อนด้วย ฯลฯ

การศึกษาที่ถูกต้องนั้นเป็นการ ตื่นของปัญญา เมื่อมีปัญญาทำให้เกิดความเป็นระเบียบ ขึ้น การ ตื่นทางปัญญานี้ต้องเข้าใจตนเอง เอาใจใส่โดยไม่มี การ เลือกไคฯ เป็นการรู้ในตัวตน ซึ่งปัญญานี้จะทำให้ปัจเจกบุคคลมีการ เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาจึงจะเปลี่ยนไปได้ หรือ แก้ให้ตกไปได้

#### ปัญหาจริยศาสตร์

"ศีลธรรมมีอยู่ 2 ประเภทคือ ศีลธรรมที่เป็นอุดมคติ และศีลธรรมที่เป็น การ กระทำ

(43) กฤษณมูรติ, สัจจะแห่งชีวิต, หน้า 21.

(44) เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

ศีลธรรมที่เป็นอุดมคติ นั้น ได้เสนอสิ่งที่ควรจะเป็น เช่นควรรักคนอื่น ไม่ฆ่าคน ไม่กดขี่ข่มเหงคน ฯลฯ แต่ศีลธรรมที่เป็นการกระทำขั้นพื้นฐาน ความคิดรวบยอดแตกต่างออกไป จริยธรรมที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ศีลธรรมของสังคมเรามีพื้นฐานมาจากศูนย์กลางแห่งตัวตน จากที่ได้รับสืบทอดมาจากความกลัวจากการป้องกันตัวเอง"<sup>(45)</sup> จากความเชื่อของภุชฌูตนั้น คุณความดี ศีลธรรม จริยธรรม มาจากพื้นฐานที่ได้รับมาจากศูนย์กลางแห่งตัวตนมาเป็นสิ่งที่ควร เป็น เป็นอุดมคติ ดังที่เขาได้กล่าวไว้ว่า

"คนที่ควรจะเป็นนั้นมีความสำคัญต่อเรามากกว่าสิ่งที่เป็นอย่างอื่น ซึ่งก็คือ ปัจเจกบุคคลที่สับซับซ้อนเสียอีก ถ้าเราเริ่มเข้าใจตัวเองโดยตรง แทนที่จะมองผ่านภาพพจน์ที่เขาคิดว่าเราควรจะเป็น เราก็คงจะเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นอย่างอื่น"<sup>(46)</sup>

ฉะนั้นการเน้นถึงสิ่งที่ควร เป็น เป็นความตั้งใจเป็นศีลธรรมเป็นอุดมคติ นั้น ทำให้เราละเลยสิ่งที่เป็นอย่างอื่นที่เป็นการกระทำนั่นเอง ดังเขากล่าวไว้ว่า

อะไรจะเกิดขึ้นหากคนคนหนึ่ง พยายามจะเป็นคนดี โดยการบังคับตนเองให้รู้จักเมตตา เห็นอกเห็นใจ รู้จักคิดและหิโนจิตเราระห์ เมื่อเขากำลังพยายามในการที่จะสร้างระเบียบขึ้นมา พยายามคิดรนเพื่อจะได้เป็นคนดีงาม ความพยายามนั้นเพียงแต่นำไปสู่การ ใ้รับการ เคารพยกย่องเท่านั้น ส่วนจิตใจนั้น ยังมีอาจนับได้ว่ามีความตั้งใจที่แท้จริงได้"<sup>(47)</sup>

นั่นก็คือ การพยายามทำตามอุดมคติที่ไม่ใช่ความตั้งใจที่แท้จริง

"คุณธรรมไม่ใช่ความซัดแย้ง และการบรรลุจุดหมาย โดยปฏิบัติฝึกฝนและหวังผล แต่เป็นภาวะที่ไม่ได้มาจากความมุ่งหวังของความทะยานอยาก"<sup>(48)</sup> ดังนั้น การกระทำที่หวังผล

(45) Dr.R.K.Shringy, op.cit., p.336.

(46) ภุชฌูตติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 19.

(47) ภุชฌูตติ, แต่หนุ่มสาว, แปลโดยพจนานันท์ สันติ, (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ชัยพฤกษ์), 2530, หน้า 48

J.Krishnamurti, Commentaries on Living from the Note Books of J.Krishnamurti First Series, Edited by D. Rajagobal, (B.I., New Delhi Publications pvt. Ltd.), 1985, p.34.

อันมาจากความทะยานอยากไม่ใช่คุณธรรม และคนต้องมีอิสระจากความทะยานอยาก คุณธรรม จึงจะเกิดขึ้นได้ ดังเช่น

"คุณธรรมเป็นจริง เมื่อมีอิสระ ภาจากความทะยานอยากที่จะเป็นบางสิ่ง เมื่อคนคนหนึ่ง ไม่กลัวภาวะการ ไม่มีอะไร"(49)

คุณธรรม ศีลธรรม เมื่อไม่ใช่เป็นเรื่องของอุกมคติ ความมุ่งหวังอันมาจากความทะยานอยากใดๆ ไม่ใช่การฝึกฝนปฏิบัติเพื่อบรรลุ คุณธรรมจึงไม่สามารถปลูกฝังบ่มเพาะได้ เพราะ การปลูกฝังศีลธรรมก็คือการ คัดกรอง เวลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว นั้นก็คือ ความคิดเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวนั้นเอง การหยุดจบลงของความคิดจึงเป็นคุณธรรม ดังเช่น

"อย่าปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งต้องการ กาลเวลาและ นั้นไม่ใช่คุณธรรม หากแต่การหยุดจบลงของความคิดจึงจะเป็นคุณธรรม"(50)

ความคิดได้สร้างสิ่งที่ไม่เป็นระเบียบเกิดขึ้นมากมาย เช่น

"เพราะว่า ถ้ามีการ เคลื่อนไหวของความคิด เมื่อนั้นมันก็จะสร้างความไม่เป็นระเบียบ ขึ้นมาอีก ไม่ใช่หรือ"(51)

การดำเนินชีวิตประจำวันของเรา มีพื้นฐานความคิด ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันก็อยู่บนพื้นฐานความคิด เพราะว่าผมมีมโนภาพเกี่ยวกับคุณ และคุณก็มีมโนภาพเกี่ยวกับผม และก็คือความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพสองมโนภาพ มโนภาพก็เป็นผลผลิตของความคิด ซึ่งเป็นการ คอบสนองของความจำ ประสบการณ์ และอื่นๆในปัจจุบัน เราสามารถมีระเบียบในโลกที่เป็นจริงนี้ได้หรือ"(52)

(49) Dr.R.K. Shringy, op.cit., p.337,

(50) J.Krishnamurti, The Wholeness of Life, p.148.

(51) Ibid, p. 148.

(52) Ibid, p. 147.



จากข้อความเหล่านี้แสดงว่า ความคิดทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบขึ้น และในการดำรงชีวิตในปัจจุบันล้วนแล้วอาศัยมนความคิด ความจำ ประสพการณ์ นั่นก็คือ ปัจจุบันชีวิตไม่เป็นระเบียบ ดัง เขากล่าวว่า

"การ แสดงออกของชีวิต ประจำวัน ไม่เป็นระเบียบ นั่นคือ ข้อเท็จจริง"(53)

ปัจจุบันชีวิตคนเรา ไม่มีระเบียบ นี่เป็นข้อเท็จจริงด้วย แต่ความเป็นระเบียบหมายถึงคุณธรรม คุณธรรมก็คือสาระ แก่นแท้ของความเป็นระเบียบ ดัง เช่น

"ระเบียบหมายถึง คุณธรรมอันยิ่งใหญ่ คุณธรรมก็คือแก่นแท้ของความเป็นระเบียบ"(54)

นี่ก็คือ ในชีวิตของคนเราในปัจจุบัน อาจมี ระบบศีลธรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อ ประสพการณ์ ความจำ การปลูกฝัง ฯลฯ ล้วนแล้วไม่ใช่ศีลธรรม หรือคุณธรรมที่แท้จริงตามธรรมชาติของเขา เพราะไม่นำมาซึ่งความเป็นระเบียบนั่นเอง หากนำมาซึ่งความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบ

"ชีวิตคือการ เคลื่อนไหวในความสัมพันธ์ และในความสัมพันธ์มีความไม่เป็นระเบียบ"(55)

เมื่อชีวิตไม่เป็นระเบียบ ชีวิตของคนเราในปัจจุบันนี้จึงไร้ระเบียบ เมื่อระเบียบมิได้มาจาก ระบบทางศีลธรรมใดๆ ที่มาจากความคิด ประสพการณ์ หรือจากการปลูกฝัง ฉะนั้นระเบียบจะมีได้อย่างไร? แสดงว่า "ปัญหาจะนำมาซึ่งระเบียบซึ่ง เป็นคุณธรรม เป็นสิ่งที่เรียกว่า ความรัก ไม่ใช่เป็นแบบจักร กล เราไม่สามารถ ฝึกฝนให้ดี หรือพยายามให้กลายเป็นคนนอบน้อม เมื่อมีปัญหาจะนำมาซึ่งความเป็นระเบียบโดยธรรมชาติ"(56)

(53) J.Krishnamurti, Truth and Actuality, p. 147.

(54) Ibid.

(55) J.Krishnamurti, The Network of Thought, p. 39.

(56) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p. 449.

เพราะฉะนั้นความความเห็นของกฤษณะแล้ว ปัญญาจะทำให้เกิดคุณธรรม เกิดความ  
เป็นระเบียบ "ความเป็นระเบียบแบบนี้ ไม่ใช่เกิดจากความเคยชินหรือนิสัย เพราะมันจะขาด  
ความมีชีวิตชีวา จะเป็นระเบียบแบบเครื่องจักร ไป"(57)

"ความเป็นระเบียบนั้น เป็นระเบียบในแง่พฤติกรรม ในความสัมพันธ์ไม่ใช่เป็นระเบียบ  
ที่เป็นนามธรรม ไม่ใช่ความคิดของสวรรค์ แต่เป็นความคิดเป็นระเบียบในความสัมพันธ์ และเป็น  
การกระทำในปัจจุบัน ถ้าหากกล่าวถึงแผนการ ก็เป็นเพียงแผนการที่แน่นอนในช่วงเวลาหนึ่งเท่า  
นั้น"(58)

"เพราะว่า แผนการที่จะทำให้เป็นระเบียบนี้ ก็คือความรู้ตัวเอง ถ้าเรายกกว่าความ  
มีระเบียบคือการวางแผนการ จิตของคนเราก็มองหาความมั่นคง เพราะสมองต้องการความ  
มั่นคง การแสวงหาความมั่นคงจะบังคับหรือทำลาย สิ่งที่เป็นอยู่ลง และพยายามที่จะทำตาม  
ลอกเลียนแบบ ซึ่งการลอกเลียนและทำตามก็คือ ความไม่เป็นระเบียบนั่นเอง ก็จะเป็นการ  
เริ่มต้นที่ผิด จิตถูกรบกวน"(59)

จะเห็นได้ว่า ความเป็นระเบียบนั้น ไม่อาจถูกวางแผนการ เพราะจะทำให้  
เป็นการกดขี่ทำลายสิ่งที่เป็นอยู่ ด้วยการทำตามและเลียนแบบซึ่งก็คือ ความไม่เป็นระเบียบนั้น  
เอง เพราะแผนการหมายถึงความรู้ก็เป็นผลของความจำ ความคิด นิละประสภการณ์

"เมื่อมีการ สังเกตธรรมชาติทั้งหมดของความไม่เป็นระเบียบ ความเป็นระเบียบเข้า  
สู่วิถีพวกเราที่เป็นอยู่ นั่นคือข้อเท็จจริง ถ้าคุณได้ก้าวเข้าไปหามัน จากนั้นเราสามารถเคลื่อนไหว  
ไหวและหาออกมาได้ว่า ความคิดสามารถบดบัง สามารถทำให้เป็นจริงในการเคลื่อนไหวของพวก  
เรา เห็นข้อจำกัดของมัน และจะนั่นจึงจบมันลง"(60)

(57) J. Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.306.

(58) Ibid, p.127.

(59) Ibid.

(60) J. Krishnamurti, Truth and Actuality, p.101.

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการ สังเกตธรรมชาติทั้งหมดของความไร้ระเบียบ ความเปราะบางก็เข้ามาในชีวิต นี้เขาถือว่า เป็นข้อเท็จจริง ถ้ามองเห็นการถูกจำกัด การถูกจำกัดก็จะยุติลง เป็นการ เคลื่อนไหวโดยตัวของมันเอง

หรือที่เขากล่าวว่า

"คุณสามารถสังเกตโดยปราศจากการตีความ ปราศจากการตัดสิน ปราศจากอคติ เพียงสังเกต มองเห็นอย่างบริสุทธิ์แท้ และนั่นก็จึงมีความเปราะบางที่ยิ่งใหญ่"(61)

เขาเสนอท่านองว่า ถ้าเราสังเกตโดยปราศจากการตีความ ปราศจากการตัดสิน ปราศจากอคติ เพียงแค่สังเกตเฉยๆ มองเห็นอย่างบริสุทธิ์แท้ และนั่นก็คือความเปราะบางที่ยิ่งใหญ่ ก็เพียงแค่สังเกตเท่านั้น ความเปราะบางก็จะมีขึ้นเอง เขาได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

"แต่เมื่อคุณเห็นบางสิ่งที่อันตราย หน้าผา สัตว์ป่า คนที่ถือปืน คุณจะหนีจากมันโดยทันทีไม่ใช่หรือ ไม่มีเหตุผล ไม่มีการลังเลใจ ไม่ชะงักชั่วคราว เป็นการกระทำโดยทันทีทันใด อย่างเดียวกัน ซึ่งอันตรายของความไร้ระเบียบมีการกระทำที่ปฏิเสธ วัฒนธรรมทั้งหมดซึ่งนำมาซึ่งความไร้ระเบียบด้วยตัวเอง"(62)

โดยเปรียบเทียบว่า ถ้าเรามองเห็นอันตรายล่อแหลม เราจะหนีจากมันเองในทันที ไม่มีเหตุผล ไม่ลังเลใจ เป็นการกระทำโดยทันทีทันใด ท่านองเดียวกัน ถ้าเรามองเห็นอันตรายของความไร้ระเบียบ การกระทำของเราก็จะปฏิเสธการปลุกฝังประเพณีที่นำมาซึ่งความไร้ระเบียบ โดยทั้งหมดด้วยตัวของเราเอง

"ความคิดที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ในความหมายของเขาใกล้เคียงและเหมือนกับ การใส่ใจโดยไม่มีการเลือกสรรนั่นเอง"(63)

(61) J.Krishnamurti, Truth and Actuality, p.152.

(62) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.314.

(63) Dr.R.K. Shringy, op.cit., p.274.

" กฤษณมูรติ มิได้ต่อต้านวินัยโดยตัวเอง เขาจะปฏิเสธเฉพาะมันเป็นการกระทำที่ยุ่บนพื้นฐานของความกตัญญู เป็นกิริยาที่จำกัดและแบ่งแยก มิได้หมายถึงวินัยที่เกี่ยวกับการกระทำที่มาจากปัญญา"(64)

สรุปแล้วต่อปัญหาทางศีลธรรม จริยธรรมนั้น เขาไม่เห็นด้วยกับศีลธรรมที่เป็นอุคมคติ อันมาจากความคิด ประสบการณ์ และความจำ เป็นสิ่งที่ควรจะเป็น เป็นแบบแผนรูปแบบที่มา กำหนดการกระทำ แต่เขาเสนอศีลธรรมที่เป็นการกระทำที่เป็นระเบียบอยู่บนพื้นฐานของปัญญา เป็นทั้งหมดไม่แบ่งแยกกับแคบ เป็นการกระทำที่เกิดโดยทันทีทันใด เคลื่อนไหวโดยตัวของมันเอง โดยไม่มีการบังคับ ไม่แยกจากข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ ดังเช่นเขากล่าวว่า

"ความดี ไม่ใช่อุคมคติ คือต้องเป็นทั้งหมด มีความเต็มเปี่ยม ปราศจากความกลัว ไม่สับสน สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่อุคมคติมันเป็นข้อเท็จจริง เรา จะอยู่กับข้อเท็จจริง"(65)

#### 4. ปัญหาสงคราม และความรุนแรง

"สำหรับฉัน สงครามโดยพื้นฐานคือพลาด ไม่ว่าจะเป็สงครามเพื่อป้องกัน หรือ สงครามรุก"(66)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า กฤษณมูรติ เขาเห็นว่า สงครามเกิดโดยพื้นฐาน ไม่ว่าจะ เป็นสงครามเพื่อป้องกันหรือเพื่อรุก สงครามเกิดจากอะไร เขากล่าวว่า

"สงครามเป็นเพียงการแสดงออกภายนอกของสภาพภายใน เป็นส่วนขยายของการกระทำของเราใน ชีวิตประจำวัน สงครามมีขอบข่ายกว้างขวางกว่า นองเลือดกว่า สร้างความพินาศให้มากกว่า แต่มันก็เป็นผลรวมของกิจกรรมแต่ละอย่างของเรา ดังนั้น ห่านและข้าพเจ้าก็เป็น สาเหตุของสงคราม"( 67)

(64) Ibid., p.209.

(65) กฤษณมูรติ, "ว่าทวยหารทีลษา" บรรยายที่ ล็อกวูดปาร์ก ประเทศอังกฤษ, สิงหาคม 1979.

(66) J.Krishnamurti, op.cit., p.309.

(67) กฤษณมูรติ, สัจแห่งชีวิต, หน้า 77.

อะไรทำให้เกิดสงครามทั้งสงครามศาสนา สงครามการเมือง หรือสงครามเศรษฐกิจ ที่เห็นได้ชัดคือความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็ความเชื่อในเรื่องชาตินิยม ลัทธิต่างๆ ความเชื่อองมงาย หรือแนวความคิดใดๆ ถ้าเราไม่มีความเชื่อมีแต่ความปรารถนาดี ความรัก และความเห็นใจ ก็จะไม่ม้สงคราม แต่เรากอบรวมเลียงคูมาด้วยความเชื่อ ความคิด และความมงาย”(68)

“สิ่งทำให้เกิดสงครามคือ คัดหา ความอยากได้อำนาจตำแหน่ง อภิสทธิ เงิน และ ไรศรัยที่เรียกกันว่า ลัทธิชาตินิยม ซึ่งก็คือการชูธงผืนหนึ่ง และโรศาสนาที่เป็นระบบ ซึ่งการบูชาความเชื่อ มงาย ทั้งหมดเป็นสาเหตุของสงคราม”(69)

จากข้อความที่ยกมาข้างต้นนี้ สาเหตุของสงครามมาจากสภาพภายในบุคคลอันได้แก่ ความคิดและความเชื่อ ที่เป็นผลของประสบการณ์ มีความทะยานอยากหรือตัดหา เป็นแรงจูงใจ นั้นเอง ดังเขากล่าวว่า

“ฉันเห็น "ตัวฉัน" ทั้งหมด เป็นสาเหตุของความรุนแรง เป็นตัวที่ทำให้แบ่งแยก เป็น คุณและฉัน พวกเราและพวกเขา เป็นผิวดำ และผิวขาว เป็นพวกอาหรับและอิสราเอล และอื่นๆ”(70)

เขาเห็นว่าตัวตนเป็นสาเหตุของความรุนแรงต่างๆ ตัวตนทำให้เกิดมีการแบ่งแยกเป็น เราเป็นเขา เป็นพวกเราเป็นพวกเขา เป็นชาตินั้นเป็นชาตินี้ ฯลฯ แม้ว่าตัวตนเองจะพยายาม ซักตัวตนออกไป โดยการคิดว่าจะต้องซักความเป็นตัวตนของฉันทองเองลง หรือละความเห็นแก่ตัว แต่ก็ยังเป็นการ เคลื่อนไหวของตัวตนที่เป็น การ เคลื่อนไหวของอดีต และทำให้เกิดความรุนแรงดัง เช่น

“การ เคลื่อนไหวที่เป็นอดีตหรือ "ตัวฉัน" ในการ กำจัดมันเองนั้น โดยการพูดว่า ฉันท้องร่วงโรยไป ฉันท้องทำลายตัวตน ฉันท้องกำจัดตัวตนของฉันทอง ก็ยังคงเป็นการ เคลื่อนไหวของตัวฉัน ซึ่งเป็นตัวฉันที่เป็นรากฐานของความรุนแรงนั้นเอง”(71)

(68) เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

(69) เรื่องเดียวกัน

(70) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.499.

(71) Ibid, p.500.

ซึ่งตัวตนก็คือความคิด ประสบการณ์และความจดจำ ที่ รวมกันเป็นผลึกของตัวตนนั่นเอง  
 ด้งได้เคยกล่าวมาแล้ว ฉะนั้น การจะทำให้สังขารมยุติลงได้ ต้องยุติสังขาร ความรุนแรงภายใน  
 ในตัวของบุคคลก่อน เช่น

"การ ยุติสังขารภายนอก คุณต้อง เริ่มยุติสังขารภายในตัวคุณ สังขาร และ ความ  
 หุกข์ก็คือ เมื่อคุณตระหนักถึงอันตรายเท่านั้น เมื่อตระหนักถึงความรับผิดชอบของคุณ ไม่ปล่อยให้  
 เป็นเรื่องของคนอื่น"(72)

"สันติภาพจะได้อมาเมื่อตัวคุณเองมีสันติภาพ เมื่อตัวคุณเองมีสันติภาพ กับเพื่อนบ้านของ  
 คุณเท่านั้น" (73)

จะยุติสังขารภายในตัวเองได้ ต้องตระหนักถึงอันตรายของมัน "เปรียบเทียบเรา  
 กำลังคอกอยู่ในบ้านที่กำลังถูกไฟไหม้ ไม่ใช่เรื่องของความทึดลุ่มคตติใดๆ หากเป็นเรื่องของการ  
 ที่เร าจจะต้องทำอะไร ลงไปทันที"(74)

จะตระหนักถึงภัยของความรุนแรงของสังขารภายในได้อย่างไร เขากล่าวว่า

"จะตระหนัก ได้โดยการ เห็น เห็นการ กระทำของตัวคนทั้งยอมรับและปฏิเสธที่เป็น  
 รูปแบบของความรุนแรง"(75)

"เห็นทั้งหมดของความรุนแรงและเหตุ หรือ ารฐานบ่อเกิดของความรุนแรงด้วย การ  
 เห็นนี้เป็นการ กระทำในปัจจุบัน แต่การ บอกว่า "ฉันต้องป้องกันตัวเอง ฉันต้องต่อต้าน เพราะ  
 ฉันกลัวมัน" นั่นก็คือ ตัวคนปฏิเสธที่จะมองเห็นทั้งหมดของมัน แต่การ มองไม่ใช่"ตัวฉัน" "(76)

(72) กฤษณมูรติ, สัจจะแห่งชีวิต, หน้า 82.

(73) เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

(74) J.Krishnamurti, Truth and Actuality, p.14.

(75) J.Krishnamurti, The Awakening of Intelligence, p.501.

(76) Ibid, p.503.

เสมอภาคในทางจิตวิญญาณ เมื่อทำให้เป็นจริงในคนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น และเมื่อแต่ละคนเป็นอิสระ จากความกระหายอยาก จะเป็น อยากรจะมี”(79)

“กฤษฎมูรติรู้สึกว่ ความเสมอภาคเป็นไปได้เพียงเฉพาะเมื่อมีความรัก เมื่อการกระทำไม่ใช่มาจากจุดศูนย์กลางแห่งตัวตน ทุกคนจะมีความสำคัญเสมอภาค ตามที่ทุกคนเป็นตามวิถีชีวิตที่ทุกคนมี ตามสถานภาพตั้ง เคิมของแต่ละคน”(80) นั่นก็คือ การกระทำที่ออกมาจากการกระทำที่ออกมาจากจุดศูนย์กลางแห่งตัวตน อันเป็นเหตุของจิตประสพการณ์และการกระทำ การปลุกฝัง วัฒนธรรม มค่านิยมที่มีในตัวบุคคลมาเป็นเวลานานมาแล้วนั่นเอง

#### 6. ปัญหาอารยธรรมและวัฒนธรรม

“จากงานค้นคว้าของกฤษฎมูรติ นั้น จิตสำนึกที่จำกัดแบ่งแยกคือปัญหาที่ดำรงอยู่ กระบวนการที่จำกัดคับแคบไม่เต็มส่วน ถูกปลุกฝังโดย อารยธรรมที่ผ่านช่วงอายุของผู้คน และปัจจุบันได้มาถึงจุดวิกฤติ ที่ทุกคนกระทำเพื่อตนเอง นั่นก็คือขัดแย้งกับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้พวกเราจึงดำรงอยู่ในภาวะสงครามที่แก่งแย่งแข่งขัน แม้มนุษย์จะแสวงหาความสงบสุขก็เป็นเพียงการกระทำที่ต่อต้านความมีระเบียบนั่นเอง”(81) นั่นคือ อารยธรรมที่ถูกปลุกฝังมาทำให้เกิดจิตสำนึกที่คับแคบจำกัด อันเป็นปัญหาความขัดแย้งและสงครามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

“ความพิการ เจ็บป่วยทางสังคมเป็นผลมาจากค่านิยมที่ผิด วัฒนธรรมที่ผิด และมายาภาพของตัวตนและทั้งหมดนี้ เกิดจากความคิดรวบยอดผิดๆที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคลและการทำให้สมบูรณ์ขึ้น”(82)

(79) Ibid, p.302.

(80) Ibid.

(81) Ibid, p.316.

(82) Ibid, p.293



สรุปแล้ว สงครามและความรุนแรงเกิดจากสภาพภายในของแต่ละบุคคล ได้แก่ ความ  
กิด ความเชื่อ คัดหน้า ประสพการณ์ที่ร่วมศูนย์เป็นตัวคน ถ้าเกิดการแบ่งแยกชั้น จะยุติสงคราม  
และความรุนแรงต้องยุติที่ภายในตัวบุคคลเสียก่อน บุคคลต้องตระหนักถึงภัยของความรุนแรงและ  
สงคราม จะตระหนักได้ก็ต่อเมื่อเห็นทั้งหมดของความรุนแรงและรากฐานหรือสาเหตุของมันโดย  
ทันทีทันใด การเห็นเป็นการกระทำที่เป็นปัจจุบัน สงครามและความรุนแรงภายในจึงจะยุติลง  
เมื่อสงครามและความรุนแรงภายในแต่ละบุคคลยุติลงได้ สงครามและความรุนแรงภายนอกจะยุติ  
ลงเช่นกัน

##### 5. ปัญหาความเสมอภาค

มีนักวิชาการบางท่านให้ทัศนะกว้างของกฤษฎณะ แล้วเสนอว่า "กฤษฎณะติ เขาคิดว่า  
ปัญหาความเสมอภาคนั้นไม่ได้เกี่ยวกับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันของบุคคล หากเกี่ยว  
กับความรู้สึกที่ขาดแคลนของผู้ไม่มี และรู้สึกว่ามีสุขของผู้ที่มีมากกว่า"(77)

ฉะนั้นสาเหตุของปัญหาความไม่เสมอภาคจึงมิใช่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหรือการจัดสรร  
ของสังคมที่ให้แก่บุคคลในสังคมอย่าง เหลือมลาคำสูงกัน หากอยู่ที่ปัจจัยภายในสำคัญว่า ถ้าหาก  
ว่าผู้ที่ได้รับหรือมีไว้ครอบครองน้อยหรือขาดแคลนไม่รู้สึกว่าไม่เสมอภาค ส่วนผู้มั่งคั่งสมบูรณ์ไม่รู้สึก  
ว่าแตกต่างไป ปัญหานี้ย่อมไม่เกิด

"กฤษฎณะติคิดว่า สาเหตุของความไม่เสมอภาคมาจาก แนวโน้มในผลประโยชน์ที่เป็น  
หนทางนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจ และความสะดักสบายในสถานภาพ"(78) นั่นคือปัจจัยภายใน  
นอกอันเป็นผลประโยชน์นำมาซึ่งความรู้สึกมั่นคงไม่มั่นคง เกี่ยวกับจิตใจ เกี่ยวกับสถานภาพ ซึ่ง  
เมื่อมีความรู้สึกไม่มั่นคงก็แสวงหา จึงเกิดความขัดแย้ง เป็นปัญหาความไม่เสมอภาคขึ้น เช่น

"จะเห็นได้ว่าภายนอกของคนเรา อาจไม่มีความเสมอภาค แต่คนเราสามารถมีความ

(77) Dr.R.K. Shringy, op.cit., p.301

(78) Ibid, p.302.



"กฤษณะเข้าใจวิเคราะห์พื้นฐานทางจิตใจ และแบบแผนของโครงสร้างพฤติกรรม ที่มาจากอารยธรรมนั้น เป็นเพียงขอบข่ายของการหลีกหนีนั่นเอง"(83) หลีกหนีนั้นคงจะหมายถึง หลีกหนีข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่เป็นอยู่ ดังที่เขาเคยเสนอมานี้แล้ว สิ่งที่ดีกว่า เป็นจะขัดแย้งกับสิ่งที่เป็นอยู่ การพยายามของจิตที่หลีกหนีจากสิ่งที่เป็นอยู่

"สำหรับกฤษณะแล้ว อารยธรรมไม่ใช่การจะบรรลุถึงเป็นเป้าหมาย แต่เป็นการเคลื่อนไหวของอารยธรรมที่เป็นรูปแบบสูงสุดที่แน่นอนนั้น ดำรงอยู่ในช่วงเวลาและการยึดถือหนึ่ง เพราะในอารยธรรมแบบนี้ ไม่มีการทำให้มนุษย์สมบูรณ์ขึ้น มีเพียงการลอกเลียนตามแบบที่มีอยู่ หากจะมีความสมบูรณ์ ถ้าให้สมบูรณ์ขึ้น เมื่อจิตใจอยู่ในการเคลื่อนไหวของการค้นคว้า"(84) วัฒนธรรมที่เป็นจุดประสงค์เพื่อการบรรลุถึง เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการที่จะเกิดการลอกเลียนแบบ ซึ่งไม่สามารถทำให้มนุษย์สมบูรณ์ขึ้นได้

"อารยธรรมสร้างมาจาก ตัวตนของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นกระบวนการที่จำกัดกับแคบไม่ทั้งหมด"(85)

"อารยธรรมปัจจุบัน มีรากฐานมาจากความรู้สึกในคุณค่า การแสวงหาความสุขเพลิดเพลินยินดี เพื่อความรู้สึกที่ยิ่งใหญ่กว่า เพื่อตัวตนที่พัฒนาขึ้น เพื่อการแข่งขันของตัวตน... ฯลฯ ความมั่นคงและความสะดวกสบาย เหล่านี้เป็นลักษณะจิตวิทยาหรืออยู่ในขอบข่ายของจิตใจ"(86) ฉะนั้นอารยธรรมปัจจุบันวางอยู่บนรากฐานทางจิตวิทยาอันได้แก่ตัวตนของปัจเจกบุคคลที่จำกัดกับแคบแบ่งแยก ไม่เต็มเปี่ยม

(83) Ibid, p.287.

(84) Ibid, p.285.

(85) Ibid, p.294.

(86) Ibid, p.326.

"โครงสร้างของสังคมภายนอกเป็นผลมาจากโครงสร้างภายในจิตใจของมนุษย์เราที่สัมพันธ์กัน และปัจเจกบุคคลก็คือ ผลของประสบการณ์ ความรู้และผลิตผลของมนุษย์เรานั้นเอง"(87)

"การค้นพบทั้งหมดของกฤษณะคืออยู่ในขอบข่ายของความเข้าใจมนุษย์ หมายถึง ที่โครงสร้างสังคมอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาความสะดวกสบายและความมั่นคง ความสะดวกสบาย หมายถึง ไม่เพียงแต่ทางกายภาพเท่านั้น แต่หมายถึง ความสะดวกสบายทางจิตใจด้วย"(88)

และโดยความมั่นคง เขาหมายความว่า เป็นความทะยานอยากที่จะสืบทอดเป็นการแสดงถึงตัวตนที่แบ่งแยก"(89)

โครงสร้างสังคมอยู่บนรากฐานของการแสวงหาความสะดวกสบาย และความมั่นคง ความสะดวกสบาย กฤษณะหมายถึงทั้งทางกายภาพและทางจิตใจด้วย ส่วนความมั่นคง เขาหมายถึงความทะยานอยากหรือปรารถนาที่จะมีการสืบทอด การสืบทอดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแบ่งแยกของตัวคนนั่นเอง

"สังคมนั้น กฤษณะเขาเห็นว่า สังคมในฐานะของความสัมพันธ์ของคนหนึ่งต่อคนอื่น และต่อหลายคน ฉะนั้นปัญหาสังคมที่สำคัญอยู่ในความสัมพันธ์ ตามข้อเท็จจริงแล้ว เขาอธิบายชีวิตเป็นการเคลื่อนไหวในความสัมพันธ์ และเขารับรู้ความสัมพันธ์ 3 อย่างคือ ความสัมพันธ์คือ สรรพสิ่ง ต่อผู้คน และต่อความคิดความเชื่อต่างๆ"(90) ฉะนั้นปัญหาความขัดแย้งของสังคมเกิดจากขาดความเข้าใจในความสัมพันธ์ 3 แบบนี้

(87) Ibid, p. 290.

(88) Ibid, p. 291.

(89) Ibid, p. 492.

(90) Ibid, p.124.

"เมื่อปัญหาสังคมทั้งหมด ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง ที่ล้นหลามตลอดจนศาสนา มาจาก โครงสร้างทางจิตใจของจิตสำนึก ซึ่งทำให้เกิดการกระทำที่เป็นแรงจูงใจของตัวคน พวกเรา ไม่สามารถแก้ปัญหของเรา ด้วยการกระทำที่มาจากเจตจำนงหรือความตั้งใจได้เลย"(91) ทั้งนี้เพราะโครงสร้างภายในที่ทำให้เกิดแรงจูงใจของตัวคนนั้นมาจาก... ผลของประสบการณ์ ความรู้ ฯลฯ อันเป็นตัวทำให้เกิดการกระทำที่เป็นปัญหาขึ้นมา และเจตจำนงหรือความตั้งใจคือ ผลพวงของประสบการณ์ ความรู้ ความจำ ซึ่งเป็นตัวสร้างปัญหาขึ้นมาแล้วจะใช้ไปแก้ปัญหาอย่างอื่น เป็นไปไม่ได้

"การ เมือง โลก จะไม่แก้ปัญหากการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้ การกระทำที่มีพื้นฐานมาจาก ความคิดหรืออุคมคติ เป็นเฉพาะส่วน และถึงแม้ว่าอาจจะมีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลภายนอกบ้าง แต่มันไม่สามารถจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างปฏิวัติ หรือโดยสิ้นเชิงได้ "(92) ทั้งนี้เพราะ อุคมคติกความคิดที่ระบบการ เมืองใดๆ เสนอออกมา ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาก็ เพราะอุคมคติและ ความคิดเป็นตัวสร้างปัญหาอีกเช่นกัน ดังเช่น

"ถ้าหากว่ามนุษย์เป็นเหมือนเครื่องจักร เครื่องจักรอัตโนมัติ อนาคตของคนเราจะ เป็นสิ่งทำนายได้ และแผนการสำหรับยูโรเปียที่สมบูรณ์ครั้งพร้อมก็ควร จะถูกร่างขึ้นมา เราก็จะสามารถ ตรวจจับการ สังคมในอนาคตได้ อย่างระมัดระวัง และทำให้บรรลุไปตามนั้น แต่ว่ามนุษย์ ไม่ใช่เครื่องจักร ที่จะถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นไปตามแบบแผนที่ตายตัว เมื่อเราทำตามอุคมคติ รูปแบบ เมื่อเรามีสูตรสำเร็จว่า อะไร ควร เป็นอะไร เราจะไม่มีชีวิตที่แสนจะตื่นเขิน และเสมือนเครื่อง จักร คอกหรือ"(93)

จากข้อความนี้จะเห็นว่า การทำตามอุคมคติ รูปแบบ ชีวิตก็จะตื่นเขินและเป็นเหมือน เครื่องจักร ไป สรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นอารยธรรม โครงสร้างสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ปัญหา

(91) Ibid, p.166.

(92) Ibid, p.312-313.

(93) กฤษณมูรติ, สาระสำคัญของชีวิต, หน้า 20.

สังคมเหล่านี้เกิดจากโครงสร้างภายในจิตใจที่มาจากประสบการณ์ ความรู้ ซึ่งทำให้จิตกับแรงแม่เป็นทั้งหมด จิตที่เป็นส่วนย่อยนี้ย่อมไม่สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ที่ชีวิตเป็นทั้งหมดไม่อาจแบ่งแยกได้ แม้จะพยายามเสนอทางแก้ต่างๆ ก็เป็นการกระทำของความตั้งใจเจตจำนงของตัวคนที่มีรากฐานจากจิตที่แบ่งแยกกับแรงแทนกัน ตลอดจนอุคมคติต่างๆ ล้วนแล้วไม่สามารถทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้ ดังเช่น

"ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคล และสังคม เป็นผลของการขาดความเข้าใจสาระสำคัญของชีวิตในฐานะเป็นทั้งหมด แบ่งแยกไม่ได้"(94)

เมื่อเป็นเช่นนี้ กฤษณมูรติ เสนอการแก้ปัญหาหรือสังคมใหม่คามพรุทธนะของเขาไว้อย่างไร?

"ถ้าหากว่าเราต้องการสร้างสังคมที่สมบูรณ์ แต่ไม่สามารถจะมีสังคมที่สมบูรณ์ได้ เพราะความสมบูรณ์ไม่ใช่เป้าหมายที่จะทำให้บรรลุ หรือปลุกฝัง เราได้

ความสมบูรณ์ก็คือ การทำให้เต็มเปี่ยมในการเคลื่อนไหว สังคมไม่สามารถทำให้เป็นอุคมคติได้ หรือทำให้เกิดขึ้นโดยคน เพราะสังคมก็คือคนนั่นเอง"(95)

จากข้อความดังกล่าว สังคมที่สมบูรณ์ไม่ใช่เป้าหมายจะบรรลุหรือเกิดโดยความมุ่งหวัง การทำให้เกิด โดยคน เพราะสังคมคือคน การทำให้สมบูรณ์เป็นลักษณะเคลื่อนไหวไม่ใช่เป้าหมายที่หยุดนิ่งแล้วผลักดันให้บรรลุ

"แต่อย่างไรก็ตาม การนำเสนอแบบปฏิเสธของกฤษณมูรติก็ยังสามารถหาได้ว่า สังคมวัฒนธรรมใหม่ไม่เป็นอย่างไร?"(96)

"ความใหม่นั้นต้องไม่ตรงข้ามกับเก่า แม้จะเป็นตรงกันข้ามกับเก่าก็ยังคงแก่นั่นเอง"(97)

(94) Dr.R.K.Shringy, op.cit., p.361.

(95) Ibid, p. 314.

(96) Ibid, p. 326.

(97) Ibid.

เพราะว่า การที่เราพยายามสร้างลักษณะสังคมใหม่ โดยวาดภาพไว้ให้ทรงกันขำกับของเก่าที่เป็นอยู่ ก็ยังคงอยู่ในขอบข่ายของความคิด เจตจำนง อุคมคติ นั่นก็คือ มาจากประสบการณ์ ความจำ ความรู้อันเป็นสิ่งเก่า และยังคงเป็นแบบเก่านั้นเอง

"เขาไม่มีความคิดเกี่ยวกับโลกใหม่ โลกใหม่จะไม่สามารถใหม่ได้ ถ้าเขามีความคิดเกี่ยวกับมัน เขาเห็นว่าไม่ใช่เพียงแค่หลักเหตุผลที่หลักแหลมแต่เป็นข้อเท็จจริง"(98)

"การปฏิบัติทางจิต ก็คือการเตรียมวัฒนธรรมใหม่ อารยธรรมใหม่ ระเบียบในสังคมใหม่ และเป็นความใหม่อย่างแท้จริง เป็นลักษณะรู้ไม่ได้ซึ่งลักษณะของมันจะต้องแตกต่างจากสิ่งที่มี ซึ่งไม่สามารถทำให้เป็นรูปร่างในขอบเขตของความคิดได้เลย"(99)

"ความหมายของคำที่กฤษณมูรติพูดถึงคือ การปฏิบัติ ไม่ใช่มาจากภาวะความคิดที่หยุดนิ่ง แต่มาจากการกระทำที่เป็นลักษณะเคลื่อนไหวของปัญญาซึ่งเคลื่อนไหวตลอดซึ่งมีลักษณะสร้างสรรค์ ไม่ใช่ซ้ำซาก"(100)

"จุดประสงค์ของการจัดระเบียบในสังคม ไม่ใช่เพียงแค่ แค่ทำให้เต็มเปี่ยมในความต้องการ ขั้นมูลฐานของคน หรือสนองตอบมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเท่านั้น ซึ่งมีความสำคัญน้อยมาก คนเราไม่ใช่มีชีวิตอยู่เพื่ออยู่เท่านั้น แต่ยังคงแสดงถึงทำให้เต็มในเงื่อนไขของการดำรงอยู่ด้วย ซึ่งก็คือการตื่นขึ้นของปัญญานั้นเอง"(101)

"เมื่อกฤษณะกล่าวว่า ชีวิตเป็นการกระทำของความสัมพันธ์ ปัจเจกบุคคลและสังคมสำหรับเขาแล้ว เป็นกระบวนการที่เป็นเอกภาพ จากพื้นฐานปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ คือสังคม ฉะนั้นจุดมุ่งหมายของสังคมต้องช่วยปัจเจกบุคคล ในการทำให้สมบูรณ์ขึ้น ช่วยปัจเจกบุคคลให้อิสระจากการจำกัดของจิตสำนึกแห่งตัวตนที่ดำรงอยู่ คือสังคมและปัจเจกบุคคลต้องเป็น

(98) Ibid, p.325.

(99) Ibid.

(100) Ibid, p.315.

(101) Ibid, p.299.

เอกภาพไม่แบ่งแยก จุดมุ่งหมายของสังคมต้องช่วยให้ปัจเจกบุคคลอิสระจาก การจำกัดหรือติด  
ข้องของจิตสำนึกแห่งตัวคนนั่นเอง”(102)

"ความสัมพันธ์ในสังคมใหม่จะอยู่บนพื้นฐานความรัก ค่านิยมของชีวิตที่ไม่จบสิ้น แทนที่  
จะมาจากตัวคนส่งเสริมตัวคน โดยการยกเลิกศูนย์กลางแห่งตัวคน ก็จะมีอิสรภาพโดยทั้งหมด  
จากความรุนแรง ความขัดแย้ง วัฒนธรรมใหม่จะเป็นอิสระจากชาติ ศาสนา เศรษฐกิจ การ เมือง  
ที่แบ่งแยก วัฒนธรรมใหม่เป็นลักษณะสากล”(103)

"ข้อเท็จจริงที่ว่า ใหม่ คือการ ผลักดันปัจเจกบุคคลผ่านการ กระทำของการ เข้าใจสิ่งที่ผิด  
ของการ ค้ำงอยู่ที่แบ่งแยกของอีโก เป็นการ กั้นกั้นและไม่สาร ฤคาคำว่าวนได้ และทำให้เป็นรูป  
แบบลวงหน้าได้”(104)

"มีความงามในความสัมพันธ์และความเป็นร ะเบียบทั้งหมดในการ เคลื่อนไหวในความสัมพันธ์  
คอสมอส คือ ความเป็นร ะเบียบ เมื่อคนเรามีความเป็นร ะเบียบในตนเอง คนก็จะมีความเป็น  
ร ะเบียบในความสัมพันธ์และเมื่อนั้นสังคมก็จะมื ะเบียบด้วย”(105)

(102) Ibid, p.361.

(103) Ibid, p.326.

(104) Ibid, p.327.

(105) J.Krishnamurti, The Network of Thought, p. 44.

### สรุปพระคัมภีร์ของกฤษฎมูรติที่มีต่อการแก้ปัญหาสังคม

เนื่องจากกฤษฎมูรติได้เสนอว่ามนุษย์เป็นมนุษย์ทั้งหมด และปัญหาของโลกก็คือปัญหาของปัจเจกบุคคลด้วย โลกภายในบุคคลไม่อาจแยกจากโลกภายนอกบุคคลได้ ฉะนั้นการค้นคว้าเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์จึงน่าจะต้องค้นคว้าธรรมชาติของสังคมด้วย เพราะ สังคมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคลมาอยู่ร่วมกัน เนื้อหาภายในบทนี้ผู้วิจัยต้องการค้นหาว่า ปัญหาสังคมต่างนั้นเกิดจากอะไร กฤษฎมูรติได้เสนอทางแก้ไขปัญหาไว้อย่างไร ทั้งปัญหาและการแก้ไขปัญหาสังคมนี้ เกี่ยวพันกับธรรมชาติของมนุษย์อย่างไร ทั้งนี้กฤษฎมูรติได้เสนอเกี่ยวกับปัญหาสังคมต่างนามากมาย กล่าวคือ

ปัญหาศาสนา เป็นความเชื่อในระบบใดระบบหนึ่งที่อยู่เชื่อหวังผลตอบแทน และหวาดกลัวการลงโทษ ความคิดได้สร้างความเชื่อขึ้นมา เพื่อเป็นการแสวงหาความมั่นคงให้กับตนเอง ในรูปแบบที่เชื่อในอำนาจภายนอก อาตมัน จิตวิญญาณ พระเจ้า อุดมคติต่างๆ ตลอดจนความเชื่อเรื่องชาติหน้า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบของความคาดหวัง หรืออาจจะตีความได้ว่าเป็นรูปแบบของกาลเวลาทางจิตที่ความคิดสร้างขึ้นเพื่อปกป้องตนเองให้มั่นคงต่างๆ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ความเชื่อของกฤษฎมูรติค่อนข้างจะเป็นวัตถุนิยมมาก เพราะอำนาจภายนอก อาตมัน พระเจ้า หรือความเชื่อเรื่องชาติหน้า ล้วนเกิดจากความคิดที่เป็นเรื่องของประสบการณ์ที่บันทึกเป็นความจำของสมอง ความเชื่อเหล่านี้เป็นการหนีจากข้อเท็จจริง และนำมาซึ่งความขัดแย้ง ทำให้จิตสำนึกถูกแบ่งแยกเป็นตัวตนและไม่ใช่ตัวตน ทำให้มนุษย์แยกจากกันเป็นกลุ่มความเชื่อที่แตกต่างกัน เจื่อนไซเหล่านี้อำนวยความสะดวกให้เกิดสงคราม กฤษฎมูรติเสนอทางแก้ไขคือเสนอให้จุดมุ่งหมายของศาสนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงในตัวของมนุษย์ ความเชื่อใดๆก็ตาม ความคิด ไม่สามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในตัวของมนุษย์ได้ แต่จะต้องใส่ใจทั้งหมดต่อความคิด เข้าใจกระบวนการทั้งหมดของความคิด และหลุดพ้นจากมันจึงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวของมนุษย์ได้ ปัญหาศาสนาตามความเชื่อของกฤษฎมูรติจึงเป็นเรื่องของความคิดที่เกี่ยวกับตัวตน เพื่อปกป้องตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องภายในจิตใจของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหากาลเวลาทางจิต และอวกาศที่เกี่ยวกับตัวตน การแก้ปัญหาก็ต้องแก้ภายในจิตใจมนุษย์เป็นสำคัญ คือต้องแก้ที่ความคิดเกี่ยวกับตัวตน ด้วยการใส่ใจกระบวนการทั้งหมดของความคิดที่เกี่ยวกับตัวตน การใส่ใจนี้ก็คือการแก้ปัญห

ปัญหาการศึกษา กฤษณมูรติเชื่อว่า การศึกษาในปัจจุบันเน้นการพัฒนาความสามารถทางด้านข้อมูล วิธีการ เทคนิค เป็นการแสวงหาความมั่นคงให้กับตัวเอง เนื่องจากเราต้องพบกับเหตุการณ์ใหม่อยู่เสมอ มนุษย์กลัวสิ่งที่ยังไม่รู้ ดังนั้นจึงแสวงหาความมั่นคงให้กับตนเองในรูปแบบต่างๆ อุดมคติทางการศึกษาคือระบบการให้รางวัลและการลงโทษ เป็นการหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นข้อเท็จจริง ทำให้เกิดความกลัว เมื่อกลัวก็ยิ่งแสวงหาความมั่นคงให้กับตนเอง จึงนำมาซึ่งความเห็นแก่ตัว และการแก่งแย่งแข่งขันซึ่งทำให้เกิดสงครามในที่สุด จะเห็นได้ว่าปัญหาการศึกษามีสาเหตุมาจากความกลัวและการแสวงหาความมั่นคง ซึ่งเป็นการแสดงออกของความทะยานอยาก ความคิดเกี่ยวกับตัวตนเพื่อปกป้องตัวเอง ซึ่งเป็นการแสดงออกของตัวตนในรูปแบบของการเวลาทางจิตที่เป็นอุดมคติ ความคาดหวัง การยึดมั่นในระบบคิดวิธีการ ฯลฯ ว่า จะสามารถทำให้ตัวตนมีความมั่นคงได้ การแก้ปัญหาคือ การแก้ปัญหาคือ กฤษณมูรติเสนอว่า ความหมายของการศึกษาที่ถูกต้อง คือ การตื่นตัวของปัญญา การเรียนรู้เป็นการรับรู้ที่ไม่ใช่สำนักแห่งตัวตนเป็นลักษณะรับรู้ทั้งหมดโดยทันทีทันใดทั้งเป็นการแก้ปัญหาคือภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลก่อนสิ่งอื่น

ปัญหาจริยศาสตร์ กฤษณมูรติไม่เห็นด้วยกับระบบศีลธรรมที่เป็นอุดมคติ ความคาดหวังหรือรูปแบบของสิ่งที่ควรจะเป็น เป็นแบบแผนที่กำหนดการกระทำของมนุษย์ เพราะระบบศีลธรรมแบบนี้เป็นศีลธรรมที่มีรากฐานจากความคิดเกี่ยวกับตัวตน อันเป็นผลของประสบการณ์ ความรู้และความจำ น่าจะตีความได้ว่า อุดมคติเหล่านี้ก็คือกาลเวลาทางจิต การทำความดีเพื่อหวังผลที่จะได้รับ เช่น ได้รับความเคารพยกย่อง หรือเพื่อการเป็นที่ยอมรับ กลัวการไม่เป็นที่ยอมรับถ้าไม่ทำตามอุดมคติ จึงมีทั้งความทะยานอยากกับความกลัวควบคู่กันไป ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการเคลื่อนไหวของความคิดเกี่ยวกับตัวตนเพื่อปกป้องตนเอง นำมาซึ่งความไม่เป็นระเบียบ

ศีลธรรมหรือจริยธรรม ตามความหมายของกฤษณมูรติ หมายถึง ความมีระเบียบ ความมีระเบียบนี้ ไม่สามารถเกิดจากระบบศีลธรรมและอุดมคติ หรือความคาดหวังที่มีรากฐานมาจากความคิดเกี่ยวกับตัวตนได้ การแก้ไขปัญหาคือศีลธรรมหรือจริยธรรมนั้น กฤษณมูรติเสนอว่า ศีลธรรมเป็นการกระทำที่อยู่บนพื้นฐานของปัญญา จะนำมาซึ่งความเป็นระเบียบโดยธรรมชาติ ปัญหาคือการรับรู้ทั้งหมดโดยตรงไม่ผ่านความคิดเกี่ยวกับตัวตน ไม่มีการสรุปตัดสินหรือตีความ



ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคีลธรรมหรือจริยธรรมนั้น จึงต้องเป็นการกระทำที่อยู่บนพื้นฐานของปัญญา

ปัญหาสงครามและความรุนแรง กฤษณมูรติมีความเห็นว่า สงครามทุกรูปแบบเป็นความคิด เป็นการแสดงออกของสภาพภายในจิตใจของปัจเจกบุคคล ได้แก่ความคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวตนที่แสวงหาความมั่นคงซึ่งเป็นความทะยานอยาก เมื่อภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลสะสมความรุนแรงแข่งขันและแบ่งแยก ก็ทำให้เกิดการขยายขอบเขตเป็นความรุนแรงภายนอกจนกระทั่งกลายเป็นสงครามระหว่างกลุ่ม ระหว่างชาติ ระหว่างความเชื่อต่างที่แตกต่างกัน เป็นต้น การแก้ไขปัญหาสงบสงครามนั้น กฤษณมูรติมีความเห็นว่า จะต้องแก้ไขที่โครงสร้างภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลก่อน ซึ่งก็คือจะต้องเห็นความรุนแรงทั้งหมดและเห็นสาเหตุของความรุนแรงด้วยการเห็นเป็นการกระทำในปัจจุบัน ไม่ใช่เรื่องของความนึกคิดอุคคคติ คือการรับรู้ความรุนแรงและสาเหตุของมันภายในจิตใจทั้งหมด และรับรู้โดยทันทีทันใด ซึ่งก็คือเนื้อหาของปัญญานั้นเอง สงครามจึงมีความสัมพันธ์กับระบบศาสนา ระบบการศึกษาและระบบศีลธรรมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะล้วนเป็นการแสวงหาความมั่นคงของความคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวตนและทำให้เกิดการแบ่งแยกขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่

ปัญหาความเสมอภาคในสังคม เกิดขึ้นเพราะความคิดเกี่ยวกับตัวตน ทำให้เกิดความรู้สึกถึงสถานภาพที่แตกต่างกัน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่สังคมได้จัดสรรให้แตกต่างกัน การแก้ไขปัญหานี้เขาจึงเสนอว่ามนุษย์จะมีความเสมอภาคอย่างทุกคนเป็น เมื่อไม่มีความทะยานอยากซึ่งมีรากฐานมาจากความคิดเกี่ยวกับตัวตน แต่ต่อประเด็นนี้กฤษณมูรติไม่ได้เสนอว่าจะทำอย่างไร แต่ตีความตามการแก้ปัญหานั้นแล้ว การแก้ปัญหาคิดเกี่ยวกับตัวตนนี้ทำได้ด้วยการใช้ปัญญามาแก้ไขนั่นเอง

ปัญหาอารยธรรมและวัฒนธรรม กฤษณมูรติมีความเห็นว่า อารยธรรมและวัฒนธรรมตลอดจนโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เกิดจากโครงสร้างภายในจิตใจที่มาจากความคิดเกี่ยวกับตัวตนที่มาจากประสบการณ์ ความรู้และความจำ ทำให้เกิดการแบ่งแยกและทับแถม อุดมคติระบบคิดและความเชื่อที่มาจากความคิดเกี่ยวกับตัวตนนี้ นำมาซึ่งการหลีกเลี่ยงจากข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ การทำตามอุดมคติเป็นการกระทำที่ลอกเลียนแบบ ทำให้ชีวิตสิ้นเชิงคล้ายเครื่องจักร ไม่สามารถทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ขึ้นได้ กฤษณมูรติเสนอการแก้ไขที่ภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ เขาเรียกว่า เป็นการปฏิบัติทางจิต ซึ่งไม่ใช่มาจากความคิดที่หยุดนิ่ง แต่มาจากการกระทำที่เป็นลักษณะการเคลื่อนไหวของปัญญา ซึ่งก็คือ การรับรู้โดยตรงทั้งหมดโดยทันทีทันใด เป็นการรับรู้ต่อความคิดเกี่ยวกับตัวตน ไม่มีการตีความ สรุปลง และตัดสินใดๆ

จากปัญหาสังคมต่างๆ อันได้แก่ปัญหาศาสนา ปัญหาการศึกษา ปัญหาจริยธรรม ปัญหาสงครามและความรุนแรง ปัญหาความเสมอภาคในสังคม และปัญหาอารยธรรมและวัฒนธรรม เหล่านี้มีลักษณะร่วมกันของปัญหาที่แจ่มชัดคือ กฤษฎมูรติเห็นว่า มีสาเหตุมาจากโครงสร้างภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลที่ถูกกำหนดโดยความคิดเกี่ยวกับตัวตน เพื่อจะปกป้องตนเองในรูปแบบต่างๆ เป็นการแสวงหาความมั่นคงซึ่งจิตจะถูกกำหนดด้วยความทะยานอยากและความกลัว ความคิดได้สร้างกาลเวลาทางจิตเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในลักษณะของอุคมคติ ระบบคิด ความเชื่อ ตลอดจนความคาดหวัง สิ่งเหล่านี้จะเป็น รูปแบบที่มากำหนดการกระทำของปัจเจกบุคคลในสังคม รูปแบบที่เป็นนามธรรมเหล่านี้จะขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ปัจเจกบุคคลเป็นอยู่ ทำให้เกิดการแบ่งแยกจำกัดในปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่มความเชื่อ ระหว่างชาติ ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ดังได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า กฤษฎมูรติได้แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของตัวตนของมนุษย์ ซึ่งก็คือ ความคิดเกี่ยวกับตัวตนได้ เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมทั้งหมด และยังได้แสดงให้เห็นถึงกาลเวลาทางจิตและอวกาศที่ทับแถมด้วยจุดศูนย์กลางแห่งตัวตน อันเป็นความเชื่อทางอภิปรัชญาที่เกี่ยวกับธรรมชาติของตัวตนของมนุษย์ นอกจากนี้ยังได้โยงให้เห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่ปัจเจกบุคคลทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นด้วย

การแก้ไขปัญหานี้ กฤษฎมูรติเน้นการแก้ไขปัญหาที่ภายในโครงสร้างจิตใจของปัจเจกบุคคลก่อนอื่น ถ้าปัญหาภายในจิตใจปัจเจกบุคคลแก้ตกไปได้ ปัญหาอื่นๆทางสังคมก็จะถูกแก้ไขไปได้ด้วย เพราะเขาเชื่อว่าปัจเจกบุคคลและสังคมแยกกันไม่ออก การแก้ไขปัญหานั้นกฤษฎมูรติเสนอให้ใช้ปัญญาคือการรับรู้โดยตรงทั้งหมดโดยทันทีทันใดต่อปัญหาและสาเหตุของปัญหา นั่นก็คือรับรู้ต่อการเคลื่อนไหวของความคิดเกี่ยวกับตัวตนที่ทำให้เกิดปัญหา เป็นการรับรู้ต่อธรรมชาติของมนุษย์ที่กำลังเป็นอยู่ เพราะเขาเชื่อว่า การรับรู้โดยตรงโดยทันทีทันใดเท่านั้นจึงจะสามารถรับรู้ธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์ ของโลกและสรรพสิ่งได้ การรับรู้โดยตรงทั้งหมดหมายถึงการรับรู้ที่ไม่ผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวของความคิดเกี่ยวกับตัวตนที่มีเนื้อหาเก่าอยู่เสมอ ทำให้เกิดการตีความและการแบ่งแยกขึ้น การรับรู้โดยทันทีทันใดจึงจะสามารถรับรู้ธรรมชาติของมนุษย์และสรรพสิ่งที่กำลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและมีสภาพใหม่อยู่เสมอได้

จากความคิดเห็นทั้งหมดที่กฤษฎมูรติได้เสนอในบทนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การปฏิเสธระบบคิด ความเชื่อ ในลักษณะที่เป็นอุคมคติ ความคาดหวัง ซึ่งเป็นกาลเวลาทางจิตที่ความคิดเกี่ยวกับตัวตนสร้างขึ้นมานั้น ทำให้เกิดปัญหา เช่นความเชื่อ อุคมคติที่หวังผลตอบแทน

กลัวการลงโทษ ทำให้เกิดการเห็นแก่ตัวและการแข่งขัน เป็นการทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน และสงคราม ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าหากว่าปัจเจกบุคคลไม่มีคดีในอุมคติ ความหวัง ความเชื่อ อะไรเลยทุกคนจะทำอะไรตามใจชอบ คุณค่า ความดีงามที่คนรุ่นก่อนได้สืบทอดกันมา ถ้าตีความตามที่กฤษฎนิยติกล่าว ก็จะกลายเป็นตัวการทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแบ่งแยก ผู้วิจัยมองไม่เห็นว่ามีอุมคติ ความคาดหวังต่างๆแล้ว จะเกิดความเป็นระเบียบอันเป็นคุณธรรม ตามแบบของกฤษฎนิยติได้อย่างไร ถ้าพิจารณาต่อบัญญัติจริยธรรม ถ้าไม่มีสิ่งที่จะควรจะเป็นหรืออะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำแล้ว หากใครคนหนึ่งต้องการจะทำร้ายคนอื่น เมื่อไม่มีความคิดอะไรมาตีความว่าการกระทำนี้ดีไม่ใช่อะไร ควรทำหรือไม่แล้ว การทำร้ายคนอื่นก็เป็นเพียงการกระทำที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น หรือ ฉันรู้สึกโกรธเป็นข้อเท็จจริง ฉันไม่ควรโกรธเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง ฉะนั้นถ้าหากฉันรู้สึกโกรธฉันจึงทำร้ายผู้อื่น ก็เป็นเพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมองไม่เห็นว่าจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบได้อย่างไร ดังนั้นศีลธรรมที่เป็นการกระทำตามพระคัมภีร์ของกฤษฎนิยติจึงดูเหมือนว่า ไม่สามารถจะนำมาซึ่งความเป็นระเบียบได้

เกี่ยวกับการที่กฤษฎนิยติเสนอว่า ความคิดเกี่ยวกับตัวตนเพื่อป้องกันตัวเองในรูปแบบต่างๆทำให้เกิดปัญหามากมาย การแก้ปัญหามาเขาได้เสนอให้ใช้ปัญญา โดยให้การกระทำต่างๆ อยู่บนพื้นฐานของปัญญาคือการรับรู้โดยตรงต่อบัญญัติและสาเหตุของปัญหา เป็นการรับรู้ทั้งหมด และโดยทันทีทันใด เป็นการรับรู้ต่อสิ่งที่กำลังเป็นอยู่อย่างที่มีนัยเป็น ไม่มีการตีความ สรุปรหรือตัดสินอะไร ผู้วิจัยเห็นว่า การรับรู้โดยตรงอย่างนี้จะเป็นการแก้ปัญหามาได้อย่างไร ขณะที่รับรู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหาถือเป็นการแก้ปัญหามา โดยไม่ได้เสนอวิธีการแก้ไขใดๆ เช่นความทะยานอยากที่ต้องการสะสมเงินทองมากมายเพราะจะทำให้ชีวิตกายหน้าสุขสบาย กลัวว่าจะจนในวันข้างหน้า การเห็นความทะยานอยากของความคิดเกี่ยวกับตัวตน เห็นความกลัวที่กำลังรู้สึกกลัว แล้วความทะยานอยากกับความกลัวจะถูกแก้ไขให้ตกไปได้อย่างไร หรือเมื่อเวลาเรารู้สึกโกรธใครสักคน การเห็นว่าเรากำลังโกรธอยู่ ความคิดทำให้โกรธ ความโกรธจะยุติลงได้อย่างไร เป็นต้น การปฏิเสธวิธีการใดๆและเสนอการรับรู้โดยตรงทั้งหมด โดยทันทีทันใด ไม่มีการตีความ สิ่งที่กำลังเป็นอยู่ การเสนอเช่นนั้นน่าจะเป็นวิธีการแก้ปัญหามาอย่างหนึ่งเช่นกัน ฉะนั้นจึงเป็นการขัดแย้งกับสิ่งที่เขาต้องการปฏิเสธ

นอกจากนี้คุณธรรมที่รู้ได้อย่างไร ว่าอย่างไรจึงเป็นการรับรู้โดยปัญญา และอย่างไร  
ไม่ใช่การรับรู้โดยปัญญา ถ้าเขาไม่มีการตีความและตัดสินเกี่ยวกับความรับรู้มาก่อน ทั้งนี้จะ  
ขัดแย้งกับการที่ เขาปฏิเสธการตีความและการตัดสินอีกด้วย



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย